

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS
LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

61. évf. V. sz.
1986. május

TARTALOMJEGYZÉK

Lelkipásztor 1986. május hó

Szebik Imre: Jézussal élni és Jézussal járni
(Esperesi beköszöntő)-----259

TANULMÁNYOK

Heinz Joachim Held: Lutheri keresztyénség
a harmadik világ látószögéből
Teológiai kontextusok
és politikai konfliktusok
(Ford.:Dr.Groó Gyula)-----265

Merítettek-e az Újszövetség írói
a qumrani irodalomból? II. (Tamásy Tamás)-----287

HALOTTAINK

Zsemberovszky János (Detre János)-----296

Turcsányi Károly (Detre János)-----298

Riesz György (Németh Tibor)-----300

IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Szentháromság ünnepe utáni 1. vasárnap
(Csizmázia Sándor)-----301

Szentháromság ünnepe utáni 2. vasárnap
(Labossa Lajos)-----304

Szentháromság ünnepe utáni 3. vasárnap
(Simonfay Ferenc)-----308

Szentháromság ünnepe utáni 4. vasárnap
(Missura Tibor)-----312

Szentháromság ünnepe utáni 5. vasárnap
(Vértesy Rudolf)-----314

Szentháromság ünnepe utáni 6. vasárnap
(Garami Lajos)-----317

Szentháromság ünnepe utáni 7. vasárnap
(Madocsi Miklós)-----320

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr.Nagy István
A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.
Szerkesztőség és kiadó hivatal: 1088. Budapest VIII.
Puskin u. 12.
Tel.: 142-074

Eng.: EL/11/1976

Készült az Evangélikus Teológiai Akadémia offset gépén.
Eng.sz.: 4335
Felelős: Dr.Nagy István

Jézussal élni és Jézussal járn

(*Esperesi beköszöntő*)

Isten iránti hálával a szívemben állok még a budai egyházmegye közgyűlése s vendégeink előtt. Istennek köszönöm, hogy elhívott a lelkeszi szolgálatra. Erőt adott, hogy immár 23 éve hordozhatom e szép hivatás terhét és részesülhetek örömeiben.

Új szolgálatom kezdetén is Isten igéjéből merítek. Jézus szava egyszerre erőforrás és biztatás: Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: aki én bennem marad, én pedig őbenne, az terem sok gyümölcsöt: mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek (Jn 15, 5).

E erőforrás Jézus igéje, mert amint a szőlőtőkéből szétárad az életnedvek gazdag tartalmú folyama a friss hajtásokba, akként részesül a Krisztusban hívő ember Jézus éltető erejéből. Ezért a keresztyén ember számára nem merő formalizmus a Krisztushoz tartozás - igéjének megbecsülése, a szentségekkel élés, az imádság gyakorlása és a gyülekezet közösségében való részvétel -, hanem a Vele való élés és a gyümölcsstermés biztosításának egyetlen lehetősége.

Jézussal élni és Jézussal járn - így lehet e sajátos kifejezést: benne maradni, ő pedig bennünk - mai nyelven kifejezni. Ez nem esztatikus kapcsolat, nem is az eschatonba kivetített közösség, még csak nem is misztikus eggyelváradás, hanem az ember belső érzelmi és akarati közössége Jézussal, amelyben intellektuális döntésünk után Jézus önmagával - irgalmával s szeretetével - ajándékozta meg előtte megnyílt személyiségünket.

Jézussal élni és Jézussal járn nem önmagáért való esemény, hanem gyümölcsstermésre, jó cselekedetekre ösztönző lelki folyamat. Amint a jó fa jó gyümölcsöt terem, épp úgy a Krisztussal való élet is magától értetődően a jó cselekedetekben válik láthatóvá. Nem azért, hogy érdemeket szerezzен Isten előtt, hanem hogy a felebarát érdekében tegyen. Méltán írja Luther: "Amint a hit számodra az üdvösséget és örök életet adja, aképpen a jó cselekedeteket is termi feltartóztatathatatlanul. Hasonlóan az élő emberhez, aki nem tud élni anélkül, hogy ne mozogna, ne étkezne, ne fogyasztana italt és ne folytatna alkotó tevékenységet, nem lehet, hogy a hit cselekedetei elmaradjanak; amíg a hit él, nem kell parancsolni, biztatni, hogy jó cselekedeteket teremjen, ha élő hit, termi azokat."

Melyek ezek a jó cselekedetek, jó gyümölcsök? Ha Gal 5, 22-re gondolunk, akkor ezt mondhatjuk: szeretet, öröm, békesség, türelem, szívség, jóság, hűség, szelídség, igazságosság.

Amint az ősszel beérő gyümölcs az emberi szervezet számára vitaminban gazdag táplálék, akként a krisztusi élet jó

cselekedetei világunk pótolhatatlan értékei. Ezért napjainkban különösen a gyümölcstermő keresztyénségnek van hitele, vonzása és nyer megbecsülést a másként gondolkodók előtt is.

Mivel a budai egyházmegye gyülekezetei és hívó népe előtt részint ismeretlen személyem, bár az esztendők során több egyházközösségben vendégigehirdetőként szolgáltam, szükségesnek tartom, hogy hitemről és gondolkodásomról valljak a testvérek előtt: Krisztusból akarok élni, mint szőlővessző a szőlőtőkéből. Vele akarok járni, szeretetével és áldásával kívánok szolgálni a főváros budai oldalán élő gyülekezetekben s egész egyházmegyénkben.

Szeretem egyházunkat, a Magyarországi Evangélikus Egyházat. Benne érlelődtem a szolgálatra. Egykori lelkipásztorom, a korábbi Dunántúli Egyházkerület főjegyzője, Németh Károly lébényi esperes igehirdetése íbresztették a hitet lelkemben, s életpéldáján keresztül kristályosodott bennem: a hit úgy erősödik, ha ismeretében mélyül, ha tudományában, a teológiában holtáig elmerül az ember. A győri diákoké után hazai és külföldi teológiai professzorok - köztük Dr. Nagy Gyula, egyházkerületünk főpásztora - látása, bölcsessége és útmutatása segített a szolgálatra felkészülésben. Huszonegy éves miskolci, s benne tíz éves borsod-hevesi esperesi szolgálatom egzisztenciálisan eggyé kovácsolt a mai magyar evangélikus egyházzal. Több kitüntető megbízást kaptam országos egyházi vezetőinktől, hogy szolgáljam Isten ügyét itthon és más népek között. E helyen is őszinte szívvel köszönöm bizalmukat és szeretetüket.

Szívesen vállalom egyházunk múltját árnyaival együtt. Benne annak a protestáns egyháznak a küzdelmét látom első sorban, amely egyszerre küzdött e sokat szenvedett ország népének függetlenségéért, felemelkedéséért, kulturális és erkölcsi előrehaladásáért és az evangélium tiszta hirdetéséért - olykor az élet és halál határmezsgyéjén. A történelem akkor válik az élet tanítómesterévé, ha az egyes eseményeket saját koruk összefüggésébe helyezzzük, s alkotunk értékítéletet róluk.

Örömmel vállalom egyházunk jelenét. Az evangélium hirdetése, a szentségek közössége és segítő szeretetben a másik mellé állás olyan távlatot nyit a mai magyar társadalomban a szolgálatra, amely gazdag tartalommal tölti meg minden lelkipásztor életét és szolgálni kész keresztyén hétköznapjait. Szószékeink alatt híveink szomjazzák az evangéliumot, várják a bűnbocsánat és örök élet vigasztaló örömhírét, az értük halálba menő úr és Szolga Jézus szabaddítását. Ifjaink keresik a földi lét értelmét és szépségét egy ellentmondásokkal és feszültségekkel terhes korban. Idősekhez hajolunk le, hogy öreg napjaik alatt érezzék a megbecsülés és szerető gondoskodás melegét. Válságban levőknek nyújtunk kezét, hogy támaszt leljenek bennük. Kallódó embereket hívunk, hogy az egyház fészekmelegénél otthonra találjanak. S közben a szárazság milliós nagyságrendű

áldozataiért nemcsak könyörgünk, de jelentős anyagi támogatást is küldünk. Mekkora szolgálati terület, mennyi feladat, pedig a sor korántsem teljes, aki tenni akar, boldogan szolgálhat. Hívjuk is sorainkba.

Mindez azért vált lehetségessé, mert egyházunk - más felekezetekkel együtt - négy évtized küzdelmével és tapasztalatával meggazdagodva - vallja, hogy Ura küldő szavának akkor engedelmeskedik igazán, ha nem uralkodni akar, hanem szolgálni. Nem kárára, hanem hasznára cselekszik környezetének. Nem ellentéteket provokál, hanem szadattal szolgál. Amint a közelmúltban a The Lutheran c. folyóirat munkatársának mondotta egyházunk püspök-elnöke, D.Dr.Káldy Zoltán, egy személyében mint az LVSz elnöke: "egyházunk útja a keskeny út". Jézus Krisztus Urunk is erre hív minket. A keskeny úton járásban kell végeznünk szolgálatunkat kicsi és nagy körben, helyi és világméretű távlatban, ott, ahol erre szükség van és lehetőség kínálkozik. Így járunk az értünk haláláig szolgáló Jézus nyomában a diakónia keskeny útján. Majd így folytatta egyházunk püspök-elnöke: "Van egy álmom, az, hogy az egyház a szocialista társadalomban is egyház lesz és én hiszem, hogy az egyháznak szép jövője van. Van egy álmom, hogy az egyház az evangéliummal szolgálni tud. Nem félek a jövőtől, mert a mi Urunkat a világ legnagyobb hatalmasságaként tapasztaltam meg és ő a szocialista társadalomban is tud hitet ébreszteni és egyházát meg tudja őrizni egy marxista államban."

Örömmel vállalom a szolgáló egyház jelenét, mert tudom, hogy közben már jövőjét építjük. Meg vagyok győződve arról, hogy Jézus Krisztus egyházának - benne a mi egyházunknak is - van jövője. Az első Jézus az, aki ma is tanítványokat toboroz, hitet ébreszt és szeretetre elkötelezetté formál fiatalokat és időseket. Ezért nincs kétségem, hogy a szolgálni kész és szeretni tudó keresztyén egzisztencia nem válik avított ruhává, amelyet levetnek és eldobnak az emberek. Ezért jöjjünk újra Jézushoz, belőle merítsünk erőt, hogy a hit gyümölcsei ékesítsék életünket és gazdagítsák másokét. Mai küldetésünket Dr. Nagy Gyula püspökünk az LVSz budapesti nagygyűlésére készült tanulmányban így fogalmazza: "Az egyház élete nem öncél. Az egyház azért van, hogy a körülötte levő világban Isten szeretetének az eszköze legyen, egyház a világért (Bonhoeffer). A keresztyén élet sem öncél, hanem diakónia: szolgálat az evangéliummal és fáradhatatlan jótcselekvés másokért."

Így vallottam az imént: szeretem Krisztust, szeretem egyházunkat. Szeretem magyar hazánkat, eleink vérel áztatta földjét és sokat szenvedett népünket. Hiszem, hogy a teremtető Isten akaratából élek ebben az országban. Tudom, hogy e néphez tartozás olyan kötelem, amely otthont ad, kenyeret biztosít, kultúrájában gazdagít, egy közösségbe forraszt azokkal, akik itt élnek és elkötelezetten küzdenek - egyre nehezebb körülmények között - népünk szellemi és gazdasági, morális és lelki fejlődéséért. Vallom, hogy nincsen közöttünk senki, akinek ne dobbanna nagyobbat a szíve, ha nemzeti

Himnuszunkat hallja vagy imádkozza: Isten áldd meg a magyart! S ez a szimbolikus aktus jelzi: együtt mondjuk minden honfitársunkkal: itt élned, élned és szolgálnod kell! Ezért lehetséges a Hazafias Népfronttal való együttműködésünk közös ügyek megoldásában. Ezért nyer külön hangsúlyt szótárunkban ez a szó: béke. Mert a béke - győzelem. Az élet győzelme. Csak élőknak hirdethetjük az evangéliumot. A háború bármely formája örült emberek mindeneket pusztító felelőtlenége lenne.

Példátlan korszakforduló idején élünk - mondotta Philbert keresztyén látású atomtudós. Majd így folytatta: "Isten az embernek szabadságot adott. Szinte teljesen uralma alatt tartja az energiákat. Ha élni akar, nem szabad kockáztatnia, mert halálos veszélybe kerül. Isten rendjét kell elfogadnia. Isten rendje mindig a másik ember figyelembevételé."

Hogyan végezzük már most szolgálatunkat e példátlan korszakforduló idején budai egyházmegegyünkben?

Tovább kell erősítenünk gyülekezeteinkben a Krisztussal való élő kapcsolatot híveink között, hogy még több gyümölcs jelezze környezetünkben nagykorú, érett keresztyénségünket. A korszerű igehirdetés ennek egyik, s talán legfontosabb alkalmá.

Fővárosi gyülekezeteinkben mindig vannak érdeklődő, betévedő emberek, akik egyszer s másszor ott ülnek szószékeink alatt. Szóljunk hozzájuk fokozott felelősséggel. Lelkipásztori tapintattal és a próféta bátorságával segítsük őket mindennapi gondjaik megoldásában, emberi kapcsolataik rendezésében Istenhez való viszonyuk megerősítésére. Mi akkor már most a prédikáció tartalma? Még mindig igaz Trillhaas álláspontja: a prédikációban minden kérdés szóba jöhet, mert Isten az egész világ Ura. - Mindez azonban Isten ígéjének fényében, amelyben a központ az értünk meghalt és feltámadott Krisztus.

Az esperes egyik legfontosabb feladata az LMK-munka irányítása és segítése. Az évente mintegy tíz alkalommal tartott lelkészgyűléseken kettős célt tűzünk magunk elé. Az egyik: segítsük egymás teológiai továbbképzését. Napjainkban különösen is szükség van erre. A lelkésznek szót kell tudni érteni fiatallal és időssel, egyszerű gondolkodás emberrel éppúgy, mint a tudományokban jártassal. Legyünk képesek adni és elfogadni. A másik cél: a fraternitás ápolása, a testvéri közösség elmélyült megvalósítása. Ebben segít Isten ígéje előtti csendünk, az úrvacsorai közösség és a közös készülés a vasárnapi igehirdetésekre. Így válhat lehetségessé egymás tévedéseinek korrigálása, látásának a szélesítése és közös küldetésünk jobb betöltése. Ehhez kérem Urunk kegyelmét és a lelkésztestvérek készségét, nyitottságát. - Talán a jövőben szorosabbra lehet fűzni a főváros két egyházmegegyjének együttműködését sajátos közös gondjaink megoldása és feladataink jobb végzése érdekében.

Döntőnek tartom, hogy gyülekezeteink egyházmegegyünkben is jól tájékozottak legyenek egész egyházunkat érintő kér-

désekben, vagyis a közegyházi látás erősítése célkitűzéseim egyike. A szórványokban élők várják, hogy a fővárosban szolgálók gondoljanak rájuk imádságban, segítségük munkájukat.

Budapest az ország szíve. Ami itt történik a gyülekezetekben, arra odafigyel az egész ország evangélikussága. Kisugárzása van a lelkeszi szolgálatnak és a gyülekezeti életnek hazánk egész területére. A főváros iránt évtizedek óta tartó jogos érdeklődés evangélikus testvéreink ezreit hozza el Budapestre, akik nemcsak szép Duna-hídjainkat, Parlamentünket, a megújuló budai várnegyedet és a Gellérthegy szemlélik csodálkozó tekintettel, de ellátogatnak istentiszteleteinkre. Itt szólhatunk a főváros vonzásáról abban az értelemben is, hogy gyülekezeteinkben mindig van újonnan érkező. Döntő, hogy nyitott és meleg szívek fogadják a még ismeretlen testvéreket, hogy mielőbb integrálódhassanak az adott gyülekezet közösségébe.

Szép hagyománya van az egyházzenei szolgálatnak a budai egyházmegyében. Ennek folytatását és színvonalának további emelését fontosnak tartom egy olyan időszakban, amikor kortársaink érdeklődése fokozottan jelentkezik a musica sacra, az egyházi ének és zene iránt, amely érzelmi ürességüket gazdagon megtöltheti. Elgondolkoztató - a hitünkkel ellentétes nézeteket valló - Friedrich Nietzsche vallomása: "Egy héten háromszor hallgattam Bach Máté passióját. Minden alkalommal mérhetetlen csodálkozással. Aki a kereszténységet elfelejtette, úgy hallgatja, mint egy valóságos evangéliumot."

Ifjúsági munkánk intenzitásának növelése elengedhetetlen feladat. Nehéz elképzelni olyan fővárosi gyülekezetet, ahol ne lehetne a fiatalok számára alkalmat biztosítani. A lelkes egész szolgálatának kell erre célirányosan törekednie. Ifjúságunk érdeklődő és nyitott. Ugyanakkor ezernyi veszély fenyegeti a nagyváros árnyai között. Napjaink egyik legnagyobb gondja veszélyeztetett gyermekeink és ifjúságunk egyre növekvő tábora. A szomorú tény mögött a családi élet szétesése a legtöbb esetben az igazi ok. Most nem az okokat keressük, hanem gyermekeinknek és ifjúságunknak kívánunk segítségre lenni a felnőtté válás olykor válságok egész sorát jelentő nehéz folyamatában, hogy Krisztusra találva megelégedjék életük értékét és szépségét. Bizonyos, hogy e tekintetben egy egyházmegyei szinten összehangolt terv és kooperáció segítheti az e munkaágban gyengélkedő gyülekezetek több szempontból is rendkívül fontos szolgálatát. Erdemes itt idéznünk Albert Schweitzer sorait, amelyet az ifjúságnak címezett: "Gondolkodniok kell arról az igaz útról, amelyen járva ember lehet az ember... legyen olyan, aki tudja, hogy az élethez igazságra, jóságra és hálára van szüksége; hogy az élet egészén belül lelki-szellemi élet is van, s szegények vagyunk, ha a lelki élet megvalósítása nélkül élünk."

Példátlan korszakforduló idején élünk. Egyházuk útját nem kell keresni, mert adott, járni és szolgálni kell rajta. Gyülekezeteink átalakulóban vannak a hagyományos egyházhoz kötődés és a tudatosan vállalt, szolgálni kész egyháztagság között. Mint a csontok az emberi szervezetben, úgy alkotják

gyülekezeteink egyházunk vázát. Az érhálózat működésben tartása, a vérkeringés frissítése napi feladatunk, tudva, hogy az életető forrás a Szent Lélek. Hiába a gondosan karbantartott váz, ha az erezet elmeszesedik, a vérkeringés akadódik. Ezért fokozottan segítenünk kell lelkészeinket, presbitereinket, hogy a friss vérkeringés látható jelei tapasztalhatók legyenek gyülekezeteinkben. Az egyházmegyei szinten tervezett presbiteri és papné konferenciák ezt a célt szolgálják.

Az evangélium ügye nem felekezeti ügy, hanem annak hirdetése minder egyház megbízatása. Nyitott szívvel és a más egyházak iránti megbecsüléssel nyújtok testvérkezet minden köztünk élő keresztyén közösségnek. Olyan korszakban élünk, ahol lehetőségünk van arról tanúskodni, hogy egy Atyának közös gyermekei jó testvérként élhetünk egymás mellett, segítve egymást a szolgálatban, részt vállalva népünk egészének közös gondjaiból. A reformáció egyházai régtől fogva keresztük egymást az évszázadok során. Így van ez ma is. Katolikus testvéreinkkel való kapcsolatainkban új lehetőségek kínálkoznak, és mi készek vagyunk az ajtó, a szívünk ajtaja megnyitására is. Urunk áldja meg a testvérek egymásra találását.

Befejezésül: nem akarok sem mindent jobban tudó, sem mindent elnéző esperes lenni. Rend és fegyelem nélkül elképzelhetetlen a közös munka szeretetben. Ennek bölcs belátására és szíves megtartására kérem szolgatársaimat.

Köszönöm egyházunk vezetőinek - Káldy Zoltán és Nagy Gyula püspök uraknak a bizalmát, amellyel munkatársukká fogadtak a budai egyházmegyében. Köszönöm az Állami Egyházügyi Hivatal munkatársainak jóindulatát. Szolgálatommal szeretném meghálálni a budai egyházmegye gyülekezetei presbitériumainak az előlegezett bizalmat, amellyel esperesükké választottak. Örülök, hogy D.Koren Emil ny. esperes - hivatali elődöm - itt ül sorainkban Isten gyógyító szeretetét sokszorosan megtapasztalva. 14 évi esperesi szolgálatát a magam nevében is köszönöm és a pihenés éveiben jó egészséget kívánok neki családjá körében.

1962-ben az óbudai templomban avatott lelkésszé egyházkerületünk akkori püspöke. Most ugyanebbe az egyházmegyébe vezetett vissza a szolgálatba küldő Úr. Szolgálatom végzése közben körülvesznek dunántúliak, ahova a vérség szálaí fűznek. Körülvesznek miskolciak, a mintegy száz család, akik huszonegy éves ottani szolgálatom ideje alatt a főváros lakói lettek. Körülvesznek felvidéki származásúak, akik hazai evangélikusságunk egyik legértékesebb rétegét képviselik. Körülvesznek lelkésztársak, akikkel régóta egybefűz a közös úrnak való szolgálat. Körülvesznek presbiterek és hívek, akiknek még csak arcvonásai ismerősek, de szeretet sugárik szemük fényéből. Hadd kérjem kedves Mindnyájukat, régi és új ismerősöket, lelkészeket és felügyelő testvéreinket, presbitereket és munkatársakat, erőnk teljes latbavetésével szolgáljunk az evangéliummal, szolgáljuk a gyülekezeteket - egész egyházunkat - szolgáljunk minden embernek hitünk jó gyümölcseivel.

TANULMÁNYOK

Heinz Joachim Held: *LUTHERI KERESZTYÉNSÉG*

A HARMADIK VILÁG LÁTÓSZÖGÉBŐL

Teológiai kontextusok és politikai konfliktusok

Az evangélikus egyházakban általános nézet, hogy a reformáció gyümölcse a bűnös ember egyedül hit által való megigazulásának evangéliuma újrafelfedezése. A reformátorok ezt tekintették a Szentírás igazi örömhírének. Ennek érvényesítése a prédikációban, lelkipásztorolásban és az egyházi élet kialakításában, valóban egyháztörténeti esemény volt, amely az evangélikus egyházak számára a más egyházakkal való ökumenikus beszélgetésben ma is elkötelező jellegű.

Nem szabad azonban arról megfeledkezni, hogy az evangéliumnak ez az újrafelfedezése jelentős gyakorlati kihatásokat jelentett az akkori társadalmi élet számára, és ennek ma is így kellene lenni. Van Luthernek olyan kijelentése, amely szerint a reformáció döntő vívmányait nemcsak az evangélium helyes hirdetésében és a szentségekkel való evangéliumi élésben kell látnunk. Mert számára éppen a fentiek vezettek ahhoz, hogy a keresztyén ember felszabadulhatott a világi életben gyakorolható igazi jócselekedetekre, hogy Isten szeretete képessé és alkalmassá tette a helyes cselekvésre a család, hivatás és közélet emberi kapcsolatainak területén. Később ezt úgy hívták: a keresztyének hétköznapi istentisztelete a világban,¹ vagy "Liturgia a liturgia után".² Luther a keresztyének a világban való "világi" hivatásáról beszélt, ami nem más, mint hitre elhivatottságuk, "vallásosságuk" másik oldala. Ma az egyházaknak a világeért való felelősségéről szólnunk. Ennek teológiai megalapozása és gyakorlati megvalósítása azonban még mindig vita tárgya.

I. Megigazulás és jócselekedetek

A Schmalkaldeni cikkek előszavában 1537-ben Luther nyilatkozik a tervezett zsinatról, amit III. Pál pápa a reformációval kapcsolatos vitakérdések megoldására hívott össze. Alapjában helyesli Luther a zsinat gondolatát, mert sok visszasságot megszüntethetne és sok emberen segíthetne. Azután azonban öntudatosan és merészen kijelenti: "Nem nekünk van szükségünk reá, hiszen a mi gyülekezeteink Isten kegyelméből már a tiszta Ige világosságában, a szentségek helyes használatában, a különböző hivatások és igaz cselekedetek ismeretében élnek. Ezért mi a magunk részéről nem törődünk a zsinattal, mert ilyen dolgokban semmi jobbat a zsinattól nem remélhetünk és nem is várhatunk."³

Ez figyelemre méltó megállapítás. Az a meggyőződés szól belőle, hogy a reformáció nem emberi mű, hanem Isten kegyelmes cselekvése, s az a bizonyosság, hogy a reformáció jó úton jár. Luther nyilatkozata azonban világosan mutatja, hogy a reformáció nemcsak a prédikáció és az istentiszteleti élet megújulásához vezetett, hanem hozzájárult a keresztyének világi szolgálatának helyes értelmezéséhez is. Az evangélium újralfelfedezése következményekkel járt az egyház élete és szolgálata, a személyes kegyesség és a közelet számára is. A bűnbánó bűnös kegyelemből hit által való megigazulásáról szóló tanítás az éremnek csak egyik oldala; a másik a szolgáló szeretet jócselekedeteinek újralfelfedezése az Istentől nyert megigazulás alapján. Luther nem azért prédikált a hitből való megigazulásról, hogy ezzel leértékelje a jócselekedeteket, vagy éppen feleslegessé tegye őket. Mindig arról a hitről szólt, amely a szeretet által munkálkodik (Gal 5,6.), vagyis arról a hitről, amely engedelmeskedik Istennek és cselekszi a jót. Fáradhatatlanul tanította ezt és nem szűnt meg a gyülekezetek lelkére kötni.⁴

Ezt a felbonthatatlan összefüggést hit és szeretet, megigazulástan és az igazi jócselekedetéről való tanítás között a reformátornál gyakran meg lehet figyelni. Röviden és tömören foglalja ezt össze egyik legszebb iratában "A keresztyén ember szabadságáról". Itt kimutatja, miként köt össze bennünket a hit Krisztussal, hogyan részeltet az ő életében, szolgálatában és útjában. S azonnal, szinte egy lélegzetvétellel megmutatja, hogyan fordít oda ez a hit Jézus követésében a felebaráthoz. A hitet és a cselekedeteket ugyan meg kell különböztetni. A szoros kapcsolatot közöttük azonban nem szabad elszakítani. A közismert, oly gyakran idézett kezdőmondatai a keresztyén ember szabadságáról szóló iratnak ugyan követik egymást, valójában azonban nem rangsorolásról van szó, még kevésbé mellérendelésről. Hanem valójában egymáshoz tartoznak: "A keresztyén ember (a hit által) mindenek szabad ura és senkinek sincs alávetve. A keresztyén ember (a szeretet cselekedetei által) mindenkinek szolgálja és mindenkinek alá van vetve". Ahogy az "egyedül hit által" reformátori elve Istenhez való viszonyunkat meghatározza, úgy ennek megfelelője "teljes szeretettel" emberi együttélésünket. A reformációnak a megigazulásról szóló központi tanításával együtt érvényesül a jócselekedetéről szóló igazi tanítás is, annak megvalósítására való elkötelezéssel.

A megigazulás és a jócselekedetek összetartozása szépen látható az Ágostai Hitvallás cikkeinek sorrendjében. A megigazulásról szóló 4. cikk után következik az 5. az egyházi szolgálatról, amely által Isten, ahol és amikor neki tetszik, a Szentlelket adja, aki hitet ébreszt az evangélium hallgatóiban. Erre rögtön következik a 6. az új engedelmességről, amely szerint "ez a hit terem

gyümölcsöket és jócselekedeteket, mivel ezt Isten kívánja". E hitcikkek sorrendje aligha véletlen műve. Azt az összefüggést jelzi, amit nemcsak a teológiai logika követel, hanem ahogyan Isten a valóságban is az emberrel cselekszik. A hit által való megigazulás prédikálása olyan hitet teremt, amely engedelmes és a szeretet műveiben munkálkodik. Ezért feltehető, hogy a következő 7. cikkben "Az egyházzól", olyan gyülekezetről van szó, amely nemcsak hívő, hanem egyben engedelmes is, cselekszi a jót. Bizonytalán igazán volt Dietrich Bonhoeffernek, amikor nagyszerű könyvében ("Nachfolge"), az "olcsó kegyelemről" való prédikálást tartotta evangélikus egyháza nagy kísértésének és veszedelmének, s így fogalmazott: "Csak a hívő engedelmes és csak aki engedelmes, az hisz".⁵

Luther Kis Kátéjában is, amely mai napig az evangélikus egyházak tankönyve, világos utalás van arra, hogy az Istenben való hit és a neki való engedelmesség összetartoznak. A Tízparancsolat magyarázatában megmutatja, hogy az nemcsak bűnös voltunk szigorú tükre, az usus theologicus értelmében, hanem világos utasítás is arra, hogyan éljünk a felebaráti szeretetben és őrizzük meg az Istentől kapott jó rendet (az usus civilis értelmében).⁶

Különösen világos ez az összefüggés megigazulás és igazságosság, hit és engedelmesség között akkor is, amikor Luther a Hitvallás magyarázatában Krisztus megváltói munkájáról szól. Ott ugyan nincs szó kifejezetten a hit által való megigazulásról. Maga az ügy azonban világosan szerepel, mint a mi megszabadításunk a gonosz hatalmak uralmából a Krisztus uralma alatt való életre. Megigazulás, bűnbocsánat és megbékélés Istennel egy cél érdekében történnek: "Hogy egészen az övé legyek, az ő országában ő alatta éljek s őt szolgáljam, örök igazságban, ártatlanságban és boldogságban." A megigazulás eseménye tehát nem mást jelent, mint Krisztus uralma alá kerülésünket.

Nem lenne szabad elfelejteni: a reformátori megigazulást alkalmazott ógyházi krisztológia. Krisztus-hitvallástételünknek a konkretizálása és aktualizálása a hit új kihívásainak és veszélyeztetettségének idejében. A reformátori teológiának ezt a krisztológiai alapját Luther a Schmalkaldeni cikkek elején világosan kifejezi. Miután hangsúlyozta az ógyházi hitvallások érvényességét a reformáció számára, megnevezi a maga idejében döntő és egyúttal vitatott fő pontjait az ógyházi tanításnak. Jézus Krisztus érettünk elvégzett művéről van szó. "Ettől a tételtől nem térünk el és ebből semmit sem engedhetünk, még ha az ég és föld összeomlik is, mindazzal együtt, ami nem maradandó".⁷ Megjegyzendő, hogy itt nem említi a megigazulást. Erről később esik szó az elgondolkoztató cím alatt: "Hogyan igazul meg az ember Isten előtt és a cselekedetek". Hit és jócselekedetek, megigazulás és

megszentelés ugyanazon teológiai összefüggésbe tartoznak. Itt található a Luthernél másutt is gyakran ismételt kategorikus mondat: "Ahol nincsenek jócselekedetek, ott hamis és nem igazi a hit is".⁸

II. A törvény újra meghirdetésének visszanyerése

Úgy tűnik, hogy a lutneri keresztyénség népszerű értelmezése és hitfelfogása, ahogyan az mindenesetre Németországban feltalálható, ezt a világos reformátori tanítást figyelmen kívül hagyja. Az embernek az a benyomása, hogy inkább a hit és a jócselekedetek elválasztása az uralkodó nézet, s nem az, hogy ezek összetartoznak. A hitet valami bensőséges, személyes és privat dolognak tekintik, s elválasztják a cselekvéstől. A jócselekedetekről való prédikálás kellemetlen érzéseket ébreszt, mintha ennek semmi köze sem volna az evangélikus keresztyénség bensőségességével. Még a teológiai vitákból is hiányzik sokszor annak világos felismerése, hogy a reformátorok, amikor elutasították a jócselekedetek érdemszerző jellegét, magukat a jócselekedeteket nem tették kérdésessé, vagy éppen szükségtelenné. A törvény és evangélium lutheri megkülönböztetését sokszor olyan gyökeresen hajtják végre, hogy ez végül is a törvény és evangélium tarthatatlan és végzetes elválasztásához vezet.

Kétségtelen, hogy a törvény és evangélium megkülönböztetése a lutheri teológiai gondolkodás jellegzetes vonása. Fontos hozzájárulása ez a lutheri teológiának az ökumenikus eszmecseréhez. Úgy látjuk azonban, hogy általában nem igen sikerül ezt a fontos teológiai megkülönböztetést a többi egyházakkal való dialógusban érvényesíteni. A hit által való megigazulásról való gyakorlati prédikálásban is csak ritkán válik világossá, hogy a bűnök bocsánata, a feloldozás egyszersmind a szeretet cselekedeteire való felhívás is, s a felebaráti igazságosság megvalósítására ösztönöz. Az igazságosság megvalósításáról szóló prédikálás gyakran a "törvényeskedés" vádját idézi fel. Teológiai és lelkipásztori tekintetben a megigazulástan, és ezzel az evangélium, veszélyeztetését látják benne. Így az (aktív), a szeretetben munkálkodó hit prédikálása erősen háttérbe szorul a (passzív) hitével szemben, amely a bűnök bocsánatát áhítja, s fogadja el, s mindenkiben Isten kegyelmére, bocsánatára és vezetésére hagyatkozik. Fel kell ismernünk ebben a hagyományos lutheri keresztyénségnek egy gyöngéjét, nem annyira a teológiai tanításban, mint inkább annak valóságos egyéni és társadalmi gyakorlatában.

Ez a gyöngesség fájdalmasan jelentkezik a Harmadik Világ kontextusában. Ott a lutheri megigazulástant igazságtalan társadalmi viszonyok közepette kell kifejteni. A bűnök bocsánatáról szóló evangélium prédikálásának nem

szabad oda vezetni, hogy a keresztyén ember az evangélium valóságos kihívásait a gyakorló hit számára elmellőzi. Nem szabad a keresztyén igehirdetésnek abba a gyanúba esni, hogy hozzájárul az igazságtalanság és elnyomás megtűréséhez. Allan Boesak lelkész, a Református Világszövetség jelenlegi elnöke az EVT 1983. évi vancouveri Nagygyűlésén az itt jelzett problémát a következő sürgető és kihívó módon fogalmazta meg: "Nem szabad az evangéliumot arra használni, hogy kitérünk az evangélium követeléseitől".⁹ Más megfogalmazásban: Nem szabad a megigazulást arra használni, hogy kitérünk azoktól a követelésektől, amelyek minket az igazságosság cselekvésére indítanak, amire minket az igazságot akaró Isten maga szólít fel.

Persze a lutheri teológiai gondolkodás hagyományában nem könnyű az evangélium "követeléseiről" beszélni. Mert az evangélium és törvény szigorú megkülönböztetése értelmében az evangéliumnak ígéret-jellege van. A bűnbocsánat ígérete és a kegyelem felajánlása. A "követelés" fogalmát azonban a lutheri gondolkodás hagyományában tulajdonképpen csak a törvénnyel lehet összekapcsolni. A törvény azonban haragot okoz (Róm 4,15), és nem szülhet új igazságban való életet (Gal 3,21).

Ezek a páli alaptételek a törvény értelmét a lutheri keresztyénségben mai napig meghatározták. Nem szabad azonban, hogy teológiai gondolkodásunkat egyoldalúvá tegyék. Hiszen Pál is tudott arról, hogy a "törvény követelményeit" csak azok tölthetik be, akik "Krisztusban" vannak és életfolytatásukat Isten Lelkének irányítása alá helyezik (Róm 8,4)¹⁰. S másik, kiemelt helyen egyértelműen azt mondja az apostol, hogy a megigazító hitről való prédikálásával, nem helyezi a törvényt hatályon kívül, sőt inkább érvényre juttatja (Róm 3,31).

Az, amit az evangélikus egyház mai helyzetében - főként, de nem kizárólag a Harmadik Világban - vissza kell nyerni és teológiailag komolyan venni, anélkül, hogy a megigazulástan mai aktualizálásának szükségét tagadnók - paradox módon a törvényről való helyes tanítás és igehirdetés. Enélkül, amint erre mindig újra emlékeztetnünk kell, evangélikus felfogás szerint nincs igazi evangéliumhirdetés a hit által való megigazulásról. Éppen a teljes erejű evangéliumhirdetés érdekében kell az evangélikus egyházaknak a törvény prédikálását mint genuin egyházi feladatot ismét teológiai- és gyakorlati jelentőségében is felmérni.

Ami az egyházak és keresztyének társadalmi felelősségvállalását illeti, ebben a törvénynek mindhárom használata (usus) számításba jön. A törvény első használata (usus civilis, vagy politicus) az emberi együttélésben érvényesülő igazságos cselekvésre irányul, ami a jót előmozdítja, s a gonoszt elnyomja és leküzdözi. A törvény második használata

lata (usus theologicus vagy elencticus) ebben az összefüggésben azt jelenti, hogy az egyház szavával teltárja és megbélyegzi a nyilvánvaló igazságtalanságot, úgy, hogy az tudatosná lesz, felismerhető és leküzdhető. A törvény ú. harmadik használata (usus didacticus, vagy tertius usus, usus in renatis) azt célozza, hogy a keresztyének vállalják Jézus követésében az evangélium kihívásait, pl. a Hegy. Beszéd értelmeiben, a bölgymondások értelmében, a mai társadalmi feszültségek kontextusában és konfliktusaiban.

III. Lutheri keresztyénség a Harmadik Világban

Az evangélikusság kétféle módon jutott el a Harmadik Világba: evangélikus kereskedők és gyarmatosítók által Európából, s európai és észak-amerikai misszionáriusok által. Ez vonatkozik Afrikára, Ázsiára és Latin-Amerikára egyaránt. Azonban csak Dél-Afrikában és Latin-Amerika déli részén jöttek létre a honi evangélikus egyházak mellett, melyeket a missziók hoztak létre, egyidejűleg a bevándorlók evangélikus egyházai is. A különböző eredetű és jellegű evangélikus egyházaknak ez a történetileg létrejött egymás mellettisége a Harmadik Világban a növekvő ökumenikus tudat korában, komoly kérdésekhez és feszültségekhez vezetett. A társadalmi konfliktusok kritikus helyzeteket teremtenek. A problémát röviden így lehet felvázolni: hogyan juthatnak el hitben, lelki egységük társadalmilag hiteles kifejezésére olyan egyházak és gyülekezetek, amelyeket bár összeköt a közös hitvallási hagyomány, azonban különböző a kulturális jellegük, társadalmi helyzetük és politikai elkötelezettségük?

Ez persze nemcsak az evangélikusok kérdése a Harmadik Világban, hanem a többi felekezeteké is hasonló helyzetben. Világméretben vonatkozik ez az európai és észak-amerikai evangélikus egyházakra is. A közösségre való kihívás a megoszlott világban az északi féltekén éppoly sürgetően jelentkezik a Kelet-Nyugat feszültségében, amikor a béke megőrzéséről van szó, mint a föld déli részein, amikor a szegénység leküzdése és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok igazságosságának helyreállításáról van szó.

Mai világunknak ez a konfliktusokkal teli szembenállása, aminek pedig testvéri együttéléssé kellene válni, sajátos módon tükröződik a Harmadik Világnak különböző eredetű evangélikus egyházai viszonyában. Szemléltetésül szolgáljanak személyes tapasztalataim Latin-Amerikában és Dél-Afrikában. Az egyik esetben (a chilei evangélikus egyház esetében) a politikai krízishelyzetben vállalandó keresztyén felelősség kérdése feletti vita egyházszakadás-hoz vezetett. A másik esetben (a Dél-afrikai Köztársaság

evangélikus egyházai esetében) az apartheid-rendszer körülményei között az evangélikus egyházak nem tudnak egységre jutni. Mindkét esetben az érdekeltek ugyanazokra az evangélikus hitvallási hagyományokra hivatkoznak, hit-értelmezésüket és keresztyén életgyakorlatukat azonban különböző, sőt ellentétes társadalmi és politikai életfeltételeik határozzák meg. Alapjában ezek az evangélikus egyházak nem tudnak megegyező feleletet adni arra, mi is az egyház biztonságtevése a fennálló politikai válsághelyzetben. Az 1985 szeptemberében egy dél-afrikai teológuscsoport által közzétett "Kairos-Dokumentum"¹² kereken kijelenti, hogy a jelenlegi krízis Dél-Afrikában nyilvánvalóvá teszi, hogy az egyházban szakadás állt elő: "Valójában két egyház van Dél-Afrikában".¹³ A szakadás abban a kérdésben jött létre, melyek azok a "jócselekedetek", amiket Isten ígéje a jelenlegi társadalmi vitában megparancsol. Egyetértés van ugyan az "Evangéliumban", a megigazulástanban, nincsen azonban az igazságosságra vonatkozó tanításban s ennek gyakorlásában. Másképp fogalmazva: végső fokon az Isten ígéjének mint törvénynek teológiai értelmezéséről és gyakorlati prédikálásáról van szó.

IV. Egyházi válság Chilében

Amikor Salvador Allendét, Chile államelnökét 1973 szeptemberében megbuktatták, s az első politikai menekültek, a megbuktatott szocialista kormányzat meggyőződéses és harcos hívei Argentína területére érkeztek, felvetődött a kérdés, ki segíthetne ezeken a menekülteken. Saját hazájukban nincstelenekké, hontalanokká és jogfosztottakká váltak. Kínvallatás és halál várt rájuk. Argentína számára, amely az akkor épp harmadszorra is elnökké választott Juan Domingo Perón kormányzása alatt harcot hirdetett saját földjén minden szocialista törekvés és forradalmi csoportosulás ellen, e chilei menekültek belpolitikai problémát jelentettek. Ezért senki nem akart tudni róluk. A három kicsiny evangéliumi egyház, a Lutheránusok, Methodisták és a La Plata Evangélikus Egyház az EVT kérésére és annak segítségével menekültügyi bizottságot alakítottak, amely sok száz chilei menekültön segített. Ezeknek az egyházaknak a lelkészei idejüket és egyházi épületeiket rendelkezésükre bocsátották a menekülteknek. Ezzel azonban gyülekezeteikben értetlenséget és tiltakozást váltottak ki. E segélyakcióban a chilei menekültek politikai céljai melletti állásfoglalást láttak, az ország társadalmi békéjének veszélyeztetettségét, s olyan nézetek támogatását, amik összeegyeztethetetlenek a keresztyén hittel. Az egyházak ezzel szemben Jézus parancsára hivatkoztak: amikor az utolsó ítéletről szóló példázatában a legkisebb testvérek iránti elkötelezettségről beszél (Mt 25,31-46), és arra, hogy Isten ígéje megparancsolja,

hogy minden körülmények között segítenünk kell a bajba jutott embereken, bármily legyen is vallási vagy politikai meggyőződésük. A vita tehát az egyháznak megparancsolt jócselekedeteiről folyt.

A chilei evangélikus-lutheránus egyháznak ez a vita drámai formákat öltött. Főképpen a középosztályhoz tartozó evangélikus gyülekezetek a szocialista kormányzat éveiben a növekvő jogbizonytalanság érzetében éltek. Ezért úgy vélték, hogy az új kormányzat biztosítja majd a rendet és az igazságszolgáltatást. Hamarosan kiderült azonban, hogy a hatalom új birtokosai könyörtelen erőszakkal üldözték az eddigi kormányzat híveit, akik a rendkívüli állapot kihirdetése után jogfosztottakká és a politikai önkény kiszolgáltatottjaivá váltak. Másokkal együtt az evangélikus lelkészek segítőtív és szószólóivá lettek a most üldözötteknek és letartóztatottaknak, akik a maguk részéről nem sokkal előbb még - társadalompolitikailag nézve - gyülekezeti tagjaik ellenfelei és a polgári társadalom hagyományainak és érdekeinek ellenlábasai voltak.

Ezek az evangélikus lelkészek és a velük együttműködő gyülekezeti tagok a többiek szemében abba a gyanúba keveredtek, hogy egyoldalúan és igaztalanul pártját fogják egy ellentétes politikai és társadalmi irányzatnak. Azzal a szemrehányással illették őket, hogy elhanyagolják egyházi feladataikat és az ország érdekeit azzal, hogy az üldözöttek segítségére sietnek. Végül is a chilei evangélikus-lutheránus egyházban szakadás jött létre. Bizonyára ennek több oka is volt. Nem kétséges azonban, hogy szerepet játszott az egyház valódi jócselekedeteiről való vita egy konkrét politikai válsághelyzetben. Vajon Isten olyan jó cselekedeteket is parancsol nekünk, amelyek által - mások javának érdekében - a saját érdekeinket elhanyagoljuk, vagy éppen veszélyeztetjük? Könnyűnek látszik ezt a kérdést elméletileg igeneelni. Ha azonban komolyra fordul a helyzet a konkrét gyakorlati cselekvésben, ennek a kényelmetlen kérdésnek az igenelése könnyen megingathat elhatározásunkban. A törvény prédikálása abban az értelemben, hogy az elvezesse a gyülekezetet a helyes cselekvésre, az emberiség előmozdítására, s a társadalmi megbékélésre, mindig újra gondos és kritikai, s időszerű megfontolásra kell hogy készítsen.

V. Evangélikus egység Dél-Afrikában

A különböző eredetű és jellegű lutheránusok közötti feszültségek jelenleg valószínűleg Dél-Afrikában a leg súlyosabbak. A Dél-afrikai Köztársaságban az apartheid, vagyis az emberek diszkriminálása faji és népi szempontból, nem csupán emberi magatartás és megszokás dolga, hanem érvényes állami törvény, hivatalos jelleggel és teljes érvénnyel. Minden törvényes eszközzel végrehajtják, mégpedig ezt egy keresztyén kormányzat teszi, amely Isten történeti vezetésére

hivatkozik.¹⁴ Ez rendkívüli helyzetet teremt az egyházak és keresztyének számára. Nem kérdéses, hogy ebben az esetben határozottan ellent kell mondaniuk.¹⁵ Ilyen helyzetben az egyház látható, gyakorlatban megélt egysége, minden nyelvi, népi és faji korlátok felett, sajátosan bizonyosgató erejű. Az egyházak együttélése és együttállása által egy apartheid társadalomban, a minden embert egymással is kiengesztelő evangélium, amely Krisztus által új közösséget teremt, látható és megfogható valósággá válik. Nyilvánosan és társadalmilag is hatásos. Viszont egy meghasonlott egyház az evangélium megcsúfolása és a hit megbotránkoztatása, "skandalon", Jézus szava értelmében (Lk 17,1-2). Valóban sok, főként fiatal fekete ember elfordul az egyháztól, a prédikációtól, mert nem látják, hogy az evangéliumból olyan erők áradnának, amelyek valóban megváltoztatják a szíveket és a politikát. Az evangélium tapasztalatuk szerint politikailag nézve gyöngé és hatástalan.

Hosszú évek óta folyik a fáradozás azért, hogy minden dél-afrikai evangélikus egyház eljusson a fajok feletti egységre. Fennáll ugyan a hitvallási és az úrvacsorai közösség a fekete és a fehér evangélikus egyházak között. Alkalmilag gyakorolják is ezt közös istentiszteleteken, alkalmilag meg is látogatják egymást nehéz helyzetekben. Nincsen azonban egyetértés afelől, hogy milyen is legyen a kívánatos egység.

A kérdést így lehetne felvetni: Lehet igazi értelemben vett egyházi és úrvacsorai közösségről beszélni, ha ez az úrvacsorai közösség nem teremt a társadalmi életben kézzelfogható következményeket? Aki igazán megtapasztalta a Krisztussal és egymással való közösséget az úrvacsorában, annak a közéletben is vállalnia kell ezt a kiengesztelődést, és nem szabad a társadalmi életben sem elszakadni Krisztusban megtalált testvéreitől. Az úrvacsorai közösségnek nem kell szükségszerűen szervezeti egyházi egységben is kifejezésre jutni. Mégis a dél-afrikai apartheid-helyzetben el kellene várni legalább annyit, hogy az egyik fél a másik teljesértékű polgári jogaiért síkra száll, miután együtt léptek az úrvacsora alkalmából - mint testvérek - az Úr asztalához. Más megfogalmazásban konkrétan: Ha a dél-afrikai fehér evangélikusok a lelki egységet a fekete evangélikus egyházzal komolyan gondolják, a politikai vitában is nyíltan állást kellene foglalniuk az apartheid-rendszer ellen, amely testvéreiknek a Krisztusban - bőrük színe miatt - hátrányos helyzetet teremt, őket elkülönített területekre kényszeríti, és ezzel az emberi és egyházi közösség megvalósítását lehetetlenné teszi.

Ez az érteleme és a háttere az időközben általánosan ismertté vált nyilatkozatnak a felekezeti integritásról, amelyet a LVSZ 1977. évi Dar-es-Salaami nagygyűlése elfogadott. Az evangélium megvallásában és az Úr asztalában való közösség kell hogy külsőleg is láthatóvá váljék, és az egész

életben megnyilvánuljon. "A valamely hitvalláshoz való csatlakozás több, mint egy tanítás formális elfogadása. Azok az egyházak, amelyek aláírták az egyház hitvallásait, ezzel elkötelezték magukat arra is, hogy bizonyosságtételükkel és mindennapi szolgálattal is tanúsítják, hogy Isten ígéje felhatalmazza őket arra, hogy Isten népeként éljenek." ¹⁶ Máskülönben a hitvallás pusztá elmélet marad. Hatása az egyház belső körére korlátozódik. Nem ölt konkrét alakot. A Krisztus-ról való közös hitvallástétel, s az ő evangéliumához, magában foglalja az igazságosságban és kiengesztelődésben való együttélést, egymásért való odaadásban és szeretetben. Ebből az okból "az egyházaknak hitük alapján és azért, hogy az egyház egységét felmutassák, nyilvánosan és egyértelműen el kell utasítaniuk a fennálló apartheid-rendszert". ¹⁷

Eppen ez az azonban, ami a német származású evangélikus egyházak gyülekezeteiben Dél-Afrikában még mindig vitatott. ¹⁸

Úgy vélik, egy ilyen nyilvános politikai állásfoglalás az egyház részéről illetéktelen beavatkozás olyan területre, amihez nincs köze, s ami nem tartozik a hit megvallásához. Ha abból a szoros megkülönböztetésből indulunk ki, amely a törvény és evangélium dolgában a lutheránus gondolkodásra jellemző, valóban azt lehet mondani, hogy a hit által megigazulás evangéliumát nem érinti az, hogy az ember nyíltan állást foglal-e az apartheid-rendszer ellen, vagy nem. Nagyon is érinti azonban a jócselekedetekről szóló tanítást, az igazságosság és igazságtalanság kérdését, az emberi méltóságot és az igazságszolgáltatást, röviden: a törvényről való teológiai tanítást és az egyház megbízatását, hogy igehirdetésében hangot adjon Isten igazságot követelő akaratának.

Evangélikus részről nem lehet teológiailag kétségbe vonni, hogy az egyháznak állást kell foglalnia a politika kérdéseiben. Nem hallgathat, amikor embertársai állandóan igazságtalanságtól szenvednek. Ilyen esetben az egyháznak szót kell emelni. Csak akkor ez - a sajátos lutheri törvény-evangélium megkülönböztetése értelmében - nem az evangélium szava, hanem a törvényé. Amikor evangélikus egyházak szociális és politikai hibákra figyelmeztetnek, és azok leküzdésére hívnak fel, ez hozzátartozik igehirdetői feladatukhoz. A Németországi Evangélikus Egyházban (EKD) szokássá vált ilyen esetben az egyház "őrállói szolgálatáról" beszélni. ¹⁹ A harmincas évek egyházi harcának tapasztalatai alapján a háború után gyakran hivatkoztak erre és gyakorolták is. Teológiailag megfogalmazva itt nem az evangélium szolgálatáról van szó, hanem a törvényéről, vagyis arról a feladatról, hogy az állami és társadalmi életben nyilvánosan bizonyosságot kell tenni Isten igazságot követelő akaratáról.

VI. Teológiai kihívások

A hagyományos lutheri keresztyénség a mai ökumenikus mozgalomban, kiváltképpen is a Harmadik Világban, az előtt a feladat előtt áll, hogy az itt felbukkanó konfliktusokban újra felfedezzen elfeledett vagy elhanyagolt igazságokat. Erről szeretnének befejezésül vázlatosan szólni.

Mindenekelőtt még egyszer emlékeztetünk a törvény hirdetésének feladatára. Szorosan hozzátartozik ez az evangélium hirdetésének feladatához. Megvan azonban a sajátos teológiai jelentősége. Isten igazságot követelő akaratának nyilvános tanúságtételéről van szó. Ezt a feladatot az ökumenikus mozgalomban ma gyakran az egyház "prófétai hivatalának" nevezik.

Isten igazságosságot követelő akarata a Tízparancsolatban jut a legpregnansabban kifejezésre, azonban a Szentírás más útmutatásaiban is. Amikor a Biblia arról szól, hogy az állami tisztviselők Istentől kapták hatalmukat, s az a feladatuk, hogy a gonoszokat megbüntessék, s a jókat megjutalmazzák (Róm 13,1kk), akkor ezt Isten igazságot követelő akarata felől kell értelmezni. A kormányok Isten igazságot követelő akaratának szolgálatában állnak, és ezt kell hogy érvényesítsék. A Barmeni Teológiai Nyilatkozat 1934-ben 5. tételében ezt a feladatot - immár klasszikussá vált szövegében - így fogalmazza meg: "Az emberi belátás és az emberi lehetőségek mértéke szerint, az erőszak fenyegetésével és alkalmazásával gondoskodnak az igazságosságról és a békéről".

Az egyház egyúttal "emlékeztet Isten országára, Isten parancsolataira és igazságosságára, és ezzel az uralkodók és az alattvalók felelősségére". Az uralkodók és alattvalók politikai gondolkodása, beszéde és cselekvése Isten országa ígéretének fényében és az ő igazságosságára való figyelésben kell hogy végbemenjen. Az itt lehetséges és néha szükséges beleszólása az egyháznak politikai viszonyokba, meggyőződésekbe és döntésekbe az egyháznak a keresztyén hitvallás által parancsolt "beavatkozása" a politikába. Dr. Hanns Lilje püspök mondotta egyszer ebben az összefüggésben, hogy elfogadhatatlan gondolat, hogy az egyház hallgasson a nyilvánosság előtt Isten igazságot követelő akaratáról, és az egész világra szóló ígéretéről.²⁰

Egy második gondolatkör Isten igazságot követelő akaratának értelmével foglalkozik. Van Istennek egy általános akaratnyilvánítása, amely - mint mondottuk - a Tízparancsolatban fejeződik ki, s annak is az ún. második tábláján. Ott az ember méltóságának, létjogának, becsületének és szabadságának védelméről van szó mások támadása ellenében. Van azonban Isten igazságot követelő akaratának egy sajátos faja

is, amely a szegényeket, a védteleneket, az ínségeseket veszi védelmébe, más emberek, hatalmasságok és érdekek ellen. Istent a régi Izráelben egyenesen mint a szegények és elnyomottak ügyének védőjét tapasztalták meg, annak hirdették és így könyörögtek hozzá. Míg a gazdagok és hatalmassok lenézik a csekélyeket, és jogukat lábbal tiporják, Isten oltalmába veszi őket. Klasszikus példáját találjuk a szegényeket pártfogásába vevő isteni való bizonyosságú Istennek a 146. zsoltárban: "Ő megtart hűségesen mindenkor, igazságot szolgáltat az elnyomottak, kenyeret ad az éhezőknek, kiszabadítja a foglyokat az Úr. Megnyitja a vakok szemeit, az Úr főlegyenésíti a görnyedezőket, az Úr szereti az igazakat... őrzí a jövevényeket, támogatja az árvát és az özvegyet; de a bűnösöket tévútra vezetí." (6-9.v.).

Istennek ez a sajátos, a szegények és jogfosztottak melletti állásfoglalása az egész Ó-, és Újtestamentumi Szentírásban megfigyelhető. Jézus az Utolsó Ítéletről szóló ismert példázatában is kifejezte ezt az igazságot (Mt 25,31-46). Nem kétséges, hogy Isten az egyházat, mint az Új Szövetség népét magával hívja arra az útra, amelyen a "legcsekélyebbeket" meg akarja szabadítani.

Az utóbbi időben gyakran beszéltek Istennek "kiváltképpen való szeretetéről a szegények iránt", a Szentírás tanúsága szerint. Az ellen az ellenvetés ellen, hogy itt meg nem engedhető módon emelik ki Isten pártosságát, arra kell rámutatni, hogy éppen Isten pártatlansága az, ami őt arra készíti, hogy a jogfosztottaknak alkalmilag pártját fogja, s így a szegények szószólójává teszi. Kielezve mondatjuk: Isten pártossága épp igazságosságából ered.

Harmadik helyen kell megemlítenünk a Szentek Közösségének egységes jellegét az egyházban. Klasszikus módon fogalmazta meg ezt Lukács az Apostolok Cselekedeteiben a jeruzsálemi ösgyülekezetről rajzolt képében: "Állhatatosan ragaszkodtak az apostolok tanításához, a közösséghez, a kenyértöréshez és az imádságokhoz (ApCs 2,42). Ez a kijelentés lehetetlenné teszi a tanításban, hitvallásban és szentségekben való közösségnek az elválasztását a földi javakban való mindennapi közösségtől. A hitbeli közösségnek külső következményei vannak az anyagi világban is. Úgy tűnik, Lukács erre különös hangsúlyt tesz, mivel mindegyre visszatér az anyagi javak testvéri megosztásának ügyére (ApCs 2,44-45; 4,32-37; 11,27-30; 6,1-3; 16,15.33-34; 20,33-35). Ennek a "vagyonközösségnek" a formái idővel, változó körülmények között, változhattak. Az úgy kihívása és ígérete azonban megmaradt. A Szentlélek a hívők között "teljesen elkötelező közösséget" akar, amint ezt az EVT 3. Nagygyűlése Új-Delhi-ben 1961-ben megfogalmazta.²¹ Ebbe a teljesen elkötelező közösségbe éppúgy beletartoznak a lelki ajándékok és felismerések, mint az anyagi javak és az emberi adottságok. Az Úr asztalánál való közösség magába foglalja a földi asztaloknál

való közösséget is.²² A legszebben a Tizenkét Apostol Tanítása fejezi ezt ki: "Senki ne nyújtsa ki kezét, hogy kapjon valamit, aki visszavonja azt, ha adni kell... Ne késlekedjél az adakozásban, s tedd azt morgolódás nélkül... ne fordulj el a reászorulótól, sőt oszd meg mindenedet testvéreddel és semmit ne mondj csak a magadénak. Mert ha részesek vagytok a halhatatlan dolgokban, mennyivel inkább a halandókban!"²³

Luther Márton is beszélt arról, hogy a "szentek közössége" az Úr asztalánál átfogó jellegű: "Hogy a Krisztusnak és szentjeinek lelki javai azé, aki e szentséggel él, és megfordítva, közösek a szenvedések és a bűnök is..." s hogy meg kell tanulni, hogy e szentség a szeretet szentsége, s ahogy szeretetben és segítségben részesülsz, a magad részéről is Krisztust és szegényeit szeretned és segítened kell, "s lehetetlen együttélvezni, de a viszonzást elmulasztani, vagyis a szegényeken nem segíteni, a bűnösöket nem hordozni, a nyomorultakról nem gondoskodni, a szenvedőkkel nem együtt-szenvedni, a többiekért nem imádkozni."²⁴

Végül fel kell vetnünk egy kérdést, amit csak érint-hetünk, mert bizonynal a teológiai ellenérvek seregét váltja ki. Mégis ki kell mondani. Nyilván van Krisztusnak és a hitben elnyert megigazulásnak egy olyan megtagadása, ami végül is a kegyelem és a megigazulás elvesztéséhez vezet. Akkor ugyanis, ha a keresztyének a bűnbánó bűnöztől megtagadják a bocsánatot és a szegénytől a segítséget. Ez egy olyan figyelmeztetés, amit Máté evangélista fáradhatatlanul hirdet (Mt 5,25-26; 6,14-15; 7,21-23; 18,23-36; 25,41-45).

A Szentírás Istene bizonynal Jézus Krisztus Atyja, aki az "istentelent megigazítja" (Róm 4,5). Nem kevésbé azonban az az Isten is, aki azt akarja, hogy igazságot és szeretetet követelő akarátát teljesítsük. Olyan Isten, aki nem csúfoltatik meg (Gal 6,7), s aki mindenkit cselekedetei szerint ítél meg (Mt 16,27; 2 Kor 5,10). Engedetlenség, s a megbocsátás és a szeretet megtagadása által mások iránt, ki lehet esni a kegyelem állapotából, és elveszíteni a megigazulás ajándékát. Dietrich Bonhoeffernek az "olcsó kegyelemről" szóló figyelmeztetése szokatlan és kényelmetlen. De nagyon is biblikus. Sokkal nagyobb figyelemben kellene részesíteni az evangélikus egyház tanításában és kegyességi gyakorlatában, mint ahogy az eddig történt.

Hogy ebben az összefüggésben lehet-e etikai "eretnek-ségről" szólni, ezt a kérdést nyitva hagyhatjuk. Az úgy maga azonban fennáll, amit az EVT első főtítkára, Dr. Willem A. Visser't Hooft 1968-ban a 4. Nagygyűlésen így fogalmazott

meg: "Világossá kell lenni, hogy azok az egyháztagok, akik gyakorlati felelősségvállalásukat - valahol a világon - a szükségét szenvedők iránt megtagadják, éppúgy eretnokségbe esnek, mint azok, akik valamelyik hitigazságot elvetik."*26

Mindenesetre az Isten kegyelmébe vetett hit és megigazulásunk ajándéka nem menthet fel bennünket Isten igazságot követelő akaratának teljesítése alól. Sokkal inkább a hit és a megigazulás elkötelez bennünket erre. Ez olyan bibliai lecke, amit az evangélikus keresztyéneknek mindenütt és mindenkor újra meg kell tanulni.

Fordította:

Dr. Groó Gyula

Megjegyzések

- 1) Vgl. Römer 12, 1 - 2! Ernst Käsemann spricht in Auslegung dieser Stelle und der nachfolgenden Kapitel des Römerbriefes von der "Gottesgerechtigkeit im christlichen Alltag" (An die Römer, Handbuch zum Neuen Testament, Band 8 a, Tübingen 1974, S. 311).
- 2) Dies ist der in den orthodoxen Kirchen des Ostens übliche Ausdruck für die Sache.
- 3) Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche, Göttingen 1930, S. 411, 19 ff.
- 4) So etwa bereits in der ersten der sogenannten Invokavit-Predigten von 1522:
"Also, lieben Freunde, das Reich Gottes, das wir sind, stehet nicht in der Rede oder Worten, sondern in der Tätigkeit, das ist in der Tat, in den Werken und Übungen. Gott will nicht Zuhörer oder Nachreder haben, sondern Nachfolger und Über. Und das in dem Glauben durch die Liebe. Denn der Glaub ohn die Liebe ist nicht genugsam, ja ist nicht ein Glaub, sondern ein Schein des Glaubens, wie ein Angesicht im Spiegel gesehen ist nicht ein wahrhaftigs Angesicht, sondern nur ein Schein des Angesichts" (Martin Luther, Ausgewählte Werke, hg. von H.H. Borchardt und Georg Merz, Band 4, München 1957, S. 34).
- 5) Dietrich Bonhoeffer, Nachfolge, München 1964, S. 35.
- 6) Die Auslegung der Gebote im Kleinen Katechismus geschieht nach dem gleichen Schema: zuerst der Bezug auf unser Gottesverhältnis ("wir sollen Gott fürchten und lieben, daß ...") und danach die inhaltliche Entfaltung, zuerst negativ im Sinne der Abwehr von Unrecht und dann positiv im Sinne eines Handelns der Liebe und Fürsorge, der Ehrung

und Achtung unserer Mitmenschen; zum Beispiel das fünfte Gebot zum Schutz und zur Förderung der Rechtsgüter Leben, Gesundheit und leibliches Wohl: "Wir sollen Gott fürchten und lieben, daß wir unserem Nächsten an seinem Leibe keinen Schaden noch Leid tun, sondern ihm helfen und fördern in allen Leibesnöten".

- 7) Bekenntnisschriften (wie Anmerkung 1), S. 415, 21 - 22.
- 8) Bekenntnisschriften (wie Anmerkung 1), S. 460, 6 und 461, 5 - 6.
- 9) Bericht aus Vancouver 1983 (Offizieller Bericht der Sechsten Vollversammlung des Ökumensichen Rates der Kirchen), Frankfurt/Main 1983, S. 239.
- 10) In diesem Sinn gibt Ulrich Wilckens diese Stelle in seiner Übersetzung des Neuen Testaments, Hamburg/Köln/Zürich 1970, wieder.
- 11) Horst Georg Pöhlmann, Abriß der Dogmatik, Gütersloh 1975, S. 32.
- 12) Das Kairos-Dokument: Eine Herausforderung an die Kirchen (Ein theologischer Kommentar zur politischen Krise in Südafrika), EMW-Informationen Nr. 64, Oktober 1985, herausgegeben vom Evangelischen Missionswerk, Hamburg.
- 13) Kairos-Dokument, S. 4 f.: "Immer mehr Menschen geben heute zu, daß es in der Tat zwei Kirchen in Südafrika gibt - eine weiße Kirche und eine schwarze Kirche. Selbst innerhalb derselben Denomination gibt es in Wirklichkeit zwei Kirchen. In der sich jetzt in Südafrika zuspitzenden Auseinandersetzung zwischen unterschiedlichen gesellschaftlichen Kräften stehen Christen (oder jedenfalls Menschen,

die sich Christen nennen) auf beiden Seiten des Konflikts ...

Sowohl Unterdrücker als auch Unterdrückte nehmen für sich Loyalität zu ein und derselben Kirche in Anspruch. Beide sind in derselben Taufe getauft und brechen dasselbe Brot, denselben Leib und Blut Christi. Während wir in ein und derselben Kirche sitzen, werden draußen christliche Kinder von christlichen Polizisten geschlagen und umgebracht; christliche Gefangene werden zu Tode gefoltert, während wieder andere Christen dabeistehen und kraftlos zum Frieden aufrufen ... Die Kirche ist gespalten ...".

- 14) Die Präambel der 1983 verabschiedeten neuen Verfassung der Republik Südafrika lautet:

"In demütigem Gehorsam gegen den allmächtigen Gott, der die Geschicke der Nationen und die Geschichte der Völker lenkt, der unsere Vorväter aus vielen Ländern zusammengeführt und ihnen dies Land gegeben hat, der sie geführt hat von Generation zu Generation, der sie auf wunderbare Weise aus den Gefahren, die sie bedrohten, errettet hat, erklären wir, daß wir im Bewußtsein unserer Verantwortung vor Gott und den Menschen überzeugt sind von der Notwendigkeit, in Einigkeit zusammenzustehen und die folgenden nationalen Ziele zu verwirklichen: christliche und zivilisatorische Wertvorstellungen aufrechtzuerhalten unter Anerkennung und Wahrung der Freiheit des Glaubens und des Gottesdienstes; die Unversehrtheit und die Freiheit unseres Landes zu sichern; in ihm für die Aufrechterhaltung von Gesetz und Ordnung zu sorgen; die Zufriedenheit und die geistige und materielle Wohlfahrt aller in unserer Mitte zu fördern; die menschliche Würde und die Rechte und Freiheiten aller in unserer Mitte zu achten und zu schützen; die Selbstbestimmung der Bevölkerungsgruppen und Völker zu achten, zu fördern und zu schützen; die Unabhängigkeit der Rechtsprechung aufrechtzuerhalten;

Privatinitiative und wirksamen Wettbewerb zu fördern ..."
(eigene Übersetzung aus dem Englischen).

- 15) Das Kairos-Dokument (wie Anmerkung 11) faßt diese Herausforderung die folgenden Sätze:

"Dieser Gott (auf den sich die Verfassung der Republik Südafrika beruft) ist ein Götze ... Hier haben wir es mit einem Gott zu tun, der im Verlauf der Geschichte immer auf seiten der weißen Siedler war, der die schwarzen Menschen ihres Landes beraubt und der den größten Teil des Landes seinem 'auserwählten Volk' zuspricht. Es ist der Gott der überlegenen Waffen, der jene besiegte, die mit nichts als Speeren bewaffnet waren ... Hier ist ein Gott, der die Hoffärtigen erhebt und die Armen erniedrigt - das genaue Gegenteil von dem Gott der Bibel ..." (S. 10 bis 11).

- 16) Daressalaam 1977 (Offizieller Bericht der Sechsten Vollversammlung des Lutherischen Weltbundes), Frankfurt/Main 1977, S. 212.

17) ebd.

- 18) Freilich haben die Leitungen der drei lutherischen Kirchen in Namibia, einschließlich der Deutschen Evangelisch-Lutherischen Kirche in Südwestafrika, zusammengeschlossen zur Vereinigten Evangelisch-Lutherischen Kirche in Südwestafrika/Namibia, im Oktober 1984 öffentlich unter Bezug auf das Wort 1. Joh. 4, 21 erklärt:

"In der Kirche Jesu Christi sind Einheit und Hoffnung oft verdunkelt durch das Fehlen von Gleichberechtigung, durch Ungerechtigkeit und durch die Auseinandersetzung zwischen den Glaubenden.

In Christus ist weder Jude noch Grieche, Sklave noch Freier, Mann noch Frau, Schwarzer noch Weißer. Alle sind eins in ihm, der durch uns das Kreuz mit ihm und untereinander versöhnte (vgl. Gal. 3, 28).

Die Kirche ist sichtbares Zeichen dieser Versöhnung in ihrem Zeugnis und in ihrem Leben.

In einer Gesellschaft, die durch Rassismus und Haß zerrissen ist, können die Glaubenden ihren Herrn im Gottesdienst und in der Gemeinschaft bekennen sowie dadurch, daß sie Gemeinschaft in sichtbarer Weise untereinander teilen.

Gemeinsames Leben kann nicht begrenzt werden auf gottesdienstliches Leben und gemeinsame Veranstaltungen. Gemeinsames Leben sollte vielmehr sichtbar sein in unserem ganzen Leben in Kirche und Gesellschaft"

(epd-Dokumentation Nr. 12/85 vom 11.3.1985, Frankfurt/Main, S. 39).

In einer "Standortbestimmung" vom 14. April 1984 hatte die Kirchenleitung der Deutschen Evangelisch-Lutherischen Kirche in Südwesafrika ihrerseits schon erklärt:

"Die Kirchenleitung der DELK bekräftigt erneut 'öffentlich und unzweideutig' ihre Zustimmung zum 'Swakopmund-Appeal', in dem Apartheid als ein die Lebensgemeinschaft der Kirche zerstörendes und ein Gerechtigkeit und Freiheit bedrohendes System verworfen wird.

In den verschiedenen Phasen der Kirchengeschichte kam der Frage organisatorischer Einheit der Kirche unterschiedliche Bedeutung zu. Die Kirchenleitung der DELK erkennt an, daß die Einheit der lutherischen Kirchen in Namibia heute mehr denn je Gegenstand des Glaubens ist, der Zeichen der Kirche (notae ecclesiae) im Bekennen sichtbarer Einheit erfordert ... Die Kirchenleitung bekräftigt weiterhin für die DELK die kirchliche Einheit begründende Kanzel- und Abendmahlsgemeinschaft. Sie sieht sich zum eindeutigen Bekenntnis auf-

gerufen, wo es zur Verweigerung der Gemeinschaft unter Wort und Sakrament kommt und wo andere Gesichtspunkte, wie z.B. die der Ethnizität, der Hautfarbe oder der politischen Ansichten des Bruders oder der Schwester kirchliche Einheit außer Kraft setzen ...

Wer dem Bruder und der Schwester gleichen Bekenntnisses die Gemeinschaft in Wort und Sakrament verweigert, hat nicht nur ihm oder ihr Gemeinschaft verweigert, sondern hat sich auch selbst außerhalb der Gemeinschaft in seiner eigenen Kirche gestellt" (epd-Dokumentation Nr. 12/85, S.13-14)

Entsprechend haben Vertreter aller lutherischen Kirchen, schwarzen wie weißen in der Republik Südafrika am 19. April 1984 in einer "Absichtserklärung zur Einheit" zum Ausdruck gebracht:

"Das fleischgewordene Wort der Versöhnung, Jesus Christus, ist die einigende Mitte der Kirche. Die Einheit der Kirche als der Leib Christi ist damit vorgegeben ... Diese vorgegebene Einheit wurde und wird unter uns erfahren, wenn und wo Menschen im Namen Christi sich versammeln ... Diese vorgegebene Einheit gilt es auf allen Lebensgebieten zu leben und sichtbar zu machen.

In einer Situation, in der nationale und völkische Identität eine solch übergeordnete Rolle spielt und die Strukturen der Gesellschaft bestimmt, hat die lutherische Kirche durch ihre eigene größere strukturelle Einheit zu bezeugen, daß nationale und völkische Identität kein die Kirche trennendes Kriterium sein kann und daß Einheit nicht nur geistig zu verstehen ist.

Die Bestrebungen zu solch größerer struktureller Einheit dürfen nicht zu einer Demonstration werden, sondern müssen der Auferbauung unserer Gemeinden und Kirchen dienen ...".

Als eine der Aufgaben der damals gebildeten "Lutherischen Einheitskommission" wurde genannt die "Formulierung von Richtlinien, um auf praktische und angemessene Weise die politische Verantwortung der Kirche zu handhaben, z.B.

betreffs sozialer Mißstände, Menschenrechte und Ungerechtigkeiten" (epd-Dokumentation Nr. 12/85, S. 11 - 12).

Nach dem Beschluß der Siebten Vollversammlung des Lutherischen Weltbundes 1984 in Budapest, die Mitgliedschaft der weißen lutherischen Kirchen im südlichen Afrika zu suspendieren, der in den betroffenen Kirchen weithin Unverständnis und Enttäuschung hervorgerufen hatte, kam es zunächst zu einer Denkpause in den Einheitsbemühungen der lutherischen Kirchen in der Republik Südafrika. Die Gespräche wurden am 21. November 1985 durch offizielle kirchliche Delegationen wieder aufgenommen. Dabei wurde auf die oben erwähnte "Absichtserklärung zur Einheit" vom April 1984 Bezug genommen, die als eine der Grundlagen für die weiteren Verhandlungen bestätigt wurde.

19) Vgl. Hes. 3, 17 - 21; 33, 7 - 9.

20) Vgl. H. Lilje, Kirche und Politik, Nürnberg 1951, S. 4.

21) Neu Delhi 1961 (Dokumentarbericht über die Dritte Vollversammlung des Ökumenischen Rates der Kirchen), Stuttgart 1962, S. 130:

"Wir glauben, daß die Einheit, die zugleich Gottes Wille und seine Gabe an seine Kirche ist, sichtbar gemacht wird, indem alle an jedem Ort, die in Jesus Christus getauft sind und ihn als Herrn und Heiland bekennen, durch den Heiligen Geist in eine völlig verpflichtete Gemeinschaft geführt werden, die sich zu dem einen apostolischen Glauben bekennt, das eine Evangelium verkündigt, das eine Brot bricht, sich in gemeinsamem Gebet vereint und ein gemeinsames Leben führt, das sich in Zeugnis und Dienst an alle wendet".

In dem zugehörigen Kommentar wird die "völlig verpflichtete Gemeinschaft" im einzelnen beschrieben:

"Sie ist die Gemeinschaft derer, die durch den Heilige

Geist zusammengerufen sind und in der Taufe Christus als Herrn und Heiland bekennen. Sie sind darum ihm und einander 'völlig verpflichtet'. Eine solche Gemeinschaft bedeutet für diejenigen, die daran teilhaben, nichts geringeres als einen erneuerten Willen und Geist, eine volle Beteiligung am gemeinsamen Lob und Gebet, miteinander geteilte Buße und Vergebung, miteinander geteilte Leiden und Freuden, gemeinsames Hören auf das gleiche Evangelium und Antwort im Glauben, Gehorsam und Dienst, Sich-vereinigen in der einen Sendung Christi in der Welt, eine sich selbst vergessende Liebe zu allen, für die Christus starb, und die versöhnende Gnade, welche alle Mauern der Rasse, Hautfarbe, Kaste, Stammeszugehörigkeit, des Geschlechtes, der Klasse und der Staatsangehörigkeit zerbricht" (S. 133 - 134).

- 22) Vgl. auch Römer 15, 26 - 27; 2. Kor. 8, 14.
- 23) Lehre der Zwölf Apostel, ins Deutsche übersetzt von August Wünsche, Leipzig 1884, S. 13 - 14.
- 24) Sermon von dem hochwürdigen Sakrament des heiligen wahren Leibes Christi 1519, Abschnitte 5, 9 und 13; vgl. Luthers Werke, hg. von Otto Clemen, Band 1, Berlin 1950, S. 197. 199. 201 f..
- 25) Dietrich Bonhoeffer, Nachfolge (wie Anmerkung 5), S. 13 ff..
- 26) Bericht aus Uppsala 1968 (Offizieller Bericht über die Vierte Vollversammlung des Ökumenischen Rates der Kirchen), Genf 1968, S. 337.

Merítettek-e az Újszövetség írói a qumráni irodalomból? II.

A megtérés

A qumrani tekercsekben a megtérés kifejezése és fogalma alig fordul elő. A Közösségi Szabályzatban és a Damaszkuszi Iratban mindössze három verset találunk, amely a megtérésre utal. Ezek összefüggéseiből az derül ki, hogy a bűnös ember csak úgy találhat Isten kegyelmére, ha belép a közösségbe. Ehhez kapcsolódnak a megtérés további feltételei: ha "isten sorsú" embernek született, ha őszintén bűnösnek vallja magát, ha kész elfogadni az Igazság Tanítójának Tanát, ha szívvel-lélekkel megtartja a Törvényt és ha vállalja a Közösség Szabályzatát és küldetését. Innen már csak formalitás volt a Nagyok határozata, hogy méltó a felvételre, és a tagságban való megerősítésre. Ha azonban vét a Tan, vagy a Közösség Szabályzata ellen, akkor végleg kiközösítik és átkozott lesz.

Ezek között a jézusi megtérés feltételei közül csak egyet találhatunk meg: az őszinte bűnbánatot. Az Újszövetségben is fontos a törvény megtartása, de Jézus tanítása szerint ő azt betöltötte. Jézus szerint aki kér, annak adatik, és aki ōhozza meg, azt semmiképpen ki nem veti. Jézus az egész világ bűneiért szenvedett, s aki elbukott, azt ő újra felemeli.

A keresztség

A qumrani közösség tagjai nagyon komolyan vették a Törvény parancsait. A tisztulási szertartásaikra is tulajdonképpen ez jellemző. Minden, az Őszövetség által is megkövetelt esetben bemezttek vagy megmosakodtak, tehát teljesen ellentétben a keresztyén keresztséggel. Életük során ezt az átlagos zsidó gyakorlatnál is sűrűbben végezték. A közösségi tagságot visszautasító számára azonban még a tisztító víz sem hoz tisztulást és bűnbocsánatot.

Ezen a ponton a legizgalmasabb Keresztelő János kapcsolata a qumraniakkal. Néhány kutató azt állította, hogy Keresztelő János mozgalma a papságon belül keletkezett, és a qumrani közösségnél később szakadt el attól. Az a gondolat is felmerült, hogy Keresztelő eleinte visszatérő Igazság Tanítójának tartotta magát, még mielőtt reménységével Jézus felé fordult volna. Azonban, eltérően az esszénusoktól és a qumraniaktól, Keresztelő János az egész zsidó néphez fordult. A másik feltűnő különbség, hogy Keresztelő tanítványainál nem lehet felfedezni szervezett közösség nyomait. Mindezt figyelembe véve azt kell mondanunk, hogy amennyiben Keresztelő János valaha is esszénus volt, bizonyára visszavonult a szektától, és független próféta működést fejtett ki. Ez nem lehetetlen, de a kapcsolat nem olyan szoros, hogy ezt nagyon valószínűvé tegye. Az azonban egyáltalán nem elképzelhetetlen, hogy Keresztelő tudott valamit a qumrani közösségről. Az általa elindított vallásos mozgalom bizonyára ugyan-

annak az általános zsidó irányzatnak volt a kifejezése, amely a különböző szektákat a keresztyénség kialakulása előtt és után létrehozta. Keresztelő János jóvendőlése, hogy "ő Szentlélekkel és tűzzel keresztel majd" (Lk 3, 16), kétségtelenül valamilyen összefüggésben van nemcsak a zarathusztrai utolsó tűzész eszméjével, hanem az egyik Himnusszal is, amely arról beszél, hogy "Beliál áradata" még a hegyek alapjait is elemésztí a lángokban. A Szentlélek általi messiási keresztség eszméjét is megtaláljuk a teker-
csekben. A Közösségi Szabályzatnak az a kijelentése, hogy ennek a korszaknak a végén Isten megtisztítja az embert, kiöntve rá az Igazság Szellemét, emlékezetünkbe idézi Keresztelő János ígéretét, mely szerint a Messiás majd Szentlélekkel kereszteli meg a népet.

A keresztyén keresztség, mint az új szövetség jele, hasonló vonásra alapvető különbséget mutat mind a qumrani bemeztéssel, mind Keresztelő János megtérésre hívó keresztségével szemben. A legtöbb közös vonás természetesen a jánosi keresztséggel van, hiszen Jézus maga is bemeztézik János által, s magára alkalmazza jóvendőlést. A qumrani gyakorlattal szemben alapvető különbséget jelent a Szentháromságra történő keresztelés és az ezzel párhuzamos tanítási kötelezettség (Mt 28, 19-20), valamint hogy a keresztség a hittel együtt az üdvösség feltétele. A cselekmény eredetileg csupán egyszeri végrehajthatósága is egyedül a keresztyénségre jellemző sajátosság.

A közösség megszervezése

A qumraniak szervezeti formáit és szabályait a Damaszkuszi Iratban és a Közösségi Szabályzatban találjuk meg. Bár a közösségnek megvolt a külön szervezete és a zsidó nemzet egészétől szigorúan elkülönült, mégsem tekintette magát a zsidóságon kívülálló csoportnak. A szövegek gyakran úgy hangzanak, mintha Izráel egész népéhez szólnának. Bár lehet, hogy ez csupán egy olyan irányzatot tükröz, hogy magukat tekintették Isten egyedül igaz népének.

A közösség magában foglalja "Áront és Izráelt". Ez a két név valószínűleg a papságot és a laikusokat jelenti. A Közösségi Szabályzata papokról, lévítákról és az egész népről beszél, akikhez a Damaszkuszi Irat hozzásorolja még a prozelitákat. Másutt a lévíták helyett véneket említ. Úgy látszik, hogy a szervezet kisebb csoportokra is felosztott, és mindegyik csoport legalább tíz emberből állt. A közösség nem volt egyetlen helyhez kötve, egymástól nem messze éltek a csoportok tagjai. Mindegyik kis csoport élén a kóhen állt. Az egész közösség tanácsát három kóhen és tizenkét laikus alkotta. A Közösségi Szabályzat szerint a közösség egybegyűlt tagjai hozzák a bírói döntéseket, külön bírókra ugyanis nincs szükség.

A Közösségi Szabályzat nem tesz említést nőkről. Bár az utolsó kolumnában van egy kifejezés, amely első látásra szent nőket is jelenthetne, de a szöveg összefüggésében

nincs helye ennek az értelmezésnek. A Damaszkuszi Irat viszont nős és családos férfiak csoportjáról beszél, és a Közösségi Szabályzat kiegészítő hasábjai is kifejezetten nőket és gyermekeket említenek.

A közösségbe való felvétel nem történt meg azonnal, hanem egy-egy éves próbaidő előzte meg két fokozatban. Ezt vizsga követte, majd a jelölt esküt tett, hogy a Tant házsgesen betartja. A teljes jogú taggá fogadott személy ezután megkapta a maga funkcióját. A közösség gyűléseinek látogatása kötelező, és az életmód szigorúan szabályozott volt. A gyűlések ülésrendje meg volt szabva, és a felszólalások is előírás szerint történtek. Minden tagtól elvárták, hogy csak akkor nyilvánítson véleményt, amikor rá kerül a sor. A Közösségi Szabályzat előírásainak megszegését különböző módon büntették (kizárás, ételadag megvonása stb.). Mereven ragaszkodtak a már említett rituális tisztálkodáshoz, valamint a szövetségbe való felvétel és a szövetség megújításának évenként megismétlődő szertartásához.

A közösségnek a templommal és az áldozatokkal kapcsolatos magatartása eléggé homályos. A Közösségi Szabályzat egyáltalán nem hivatkozik a templomra és a templomi áldozatra, csupán jelképes kifejezések formájában beszél azokról. Általánosan elfogadott vélemény a tudósok körében, hogy a közösség minden kapcsolatot megszakított a templomi szolgálattal, de a templom és intézményei iránt mély tiszteletet tanúsítottak.

Mindkét említett irat egyaránt hangsúlyozza, hogy az ünnepeket kellő időben kell megtartani, amelyek nyilvántartására a 364 napos naptárt használták.

A rituális tisztaság és a szent dátumok betartása mellett törvénytiszteletükben bennfoglaltatott az erkölcsi és társadalmi igazságosság gondolata is. Általánosan azt mondhatjuk, hogy erkölcsi eszményeik nagyon hasonlítottak más vallások hasonló, kolostori jellegű közösségeinek eszményeire, de az ortodox zsidóság közösségeitől sok vonatkozásban erősen különböztek. Olyan csoport eszményei ezek, amely visszavonult a szigorú fegyelem és lelki tisztaság elkülönült világába, és kivonult a pusztába, hogy a Törvény tanulmányozásával készítse elő az Úr útját.

Ezzel szemben Jézus sohasem akart egy tiszta, elkülönült közösséget, nem kereste és nem akarta összeválogatni a zsidóság krémjét. Nem elkülönüléssel akart népet gyűjteni Istennek, hanem nyitottsággal és szeretettel. Jézus éppen nem a hívők világtól való elzárkózását, a pusztába való kivonulását tanította, hanem hogy megtalálják helyüket a világban, és Isten szerint való életükkel és munkájukkal szolgálnak Istennek és embertársaiknak.

Az asztalközösség

A qumraniak asztalközössége egy igen régi zsidó hagyományra nyúlik vissza, amely alapvetően szerepet játszhatott a keresztyén úrvacsora kialakulásában is. A qumrani gyülekezetet

elkülönülési eszméiből fakadóan esszénus és más felekezeti ember között elképzelhetetlen volt az asztalközösség, hiszen a más emberrel való találkozás is tisztátalanná tette volna őket. Olyannyira élt ez a törvényekben is, hogy még a próbaidős, felvételre váró ember sem volt tiszta a szemükben.

A qumraniaknál az asztalközösség mindennapos kötelezettség volt. Ha valaki engedély nélkül vagy nem kielégítő indokkal harmadízben is távolmaradt a közös étkezéstől, még ki is zárhatták. A közösségből kizárt pedig élelem híján éhenhalt, ha esetleg közben könyörületből vissza nem vették az éhhalál küszöbén állót. A kizárás ilyen alapon elképzelhetetlen volt az őskeresztyén gyülekezetben.

Látszólag kereszttyén vonást tükröz, hogy a kóhen étkezés előtt megáldja az ételt és az italt, de ez a szokás inkább az izraeli kultuszi cselekményekre utal. Valószínűleg Jézus is innen meríthetett, de nála új értelmet nyert.

A kereszttyéneként nem tapasztalható szigorú sorrendiség sem összejöveteleken, sem pedig az asztalközösségekben. A qumraniaknál viszont mindez megtalálható, és legjobban a nőkkel való bánásmódban figyelhető meg. Igaz, hogy a kereszttyén gyülekezetekben sem volt túlzott kivételtevés a nőkkel, a qumrani asztalközösségekben azonban mindenképpen a legutolsó hely maradt számukra.

A qumraniak asztalközössége tehát az együvé tartozást ugyanúgy demonstrálta, mint a vagyonszövetség megélését. Rituális jelentőségét az étel és ital kóhen általi megáldása jelentette. Ezenkívül súlyos fegyelmezőeszköz is volt.

Ezzel szemben az őskeresztyén gyülekezetben az asztalközösség összetett jelentőséggel bírt. Egyrészt régi izraeli és pogány hatás utóélelésként az étel és ital megáldása, másrészt pedig, hogy ez minden étkezéskor Jézusra való hivatkozással, órá emlékezve történt. Így a Jézussal való személyes találkozás átélését jelentette kenyéren és boron keresztül, valamint a közeli parúziába vetett hit folytonos erősítését.

A vagyonszövetség

A qumrani gyülekezet számára teljesen természetes volt, hogy a legcsekélyebb dolgokig menően törekedtek a közösségre, és ez a vagyonszövetségre is kiterjedt. Érezhető a kapcsolat az Újszövetség irataival, mégis egy jelentős különbséget kell tenni. Qumranban a vagyonszövetség kötelező és szervezett volt. Külön hivatalt állítottak ennek a vagyonnak a kezelésére, melyet így neveztek: "A közös vagyon kezelésének különleges hivatala".

A szegénységet a szövetségi hűség jelének tartották. Az Újszövetséggel ellentétben nem egyszerűen szociális helyzetet jelentett, hanem vallásos fogalomként használták. Teológiájuk szerint minden bűn alapja a világi, földi javak iránti vágy és kívánság. A pénz által győz Beliál, és így tartja birtokában az embert.

A qumrani gondolkodás másik jellegzetessége, hogy a szegénységet kegyelmi állapotnak tekintették, és vallották, hogy ebből lehet fölismerni a kiválasztottságot.

Az ősgyülekezet közösségi élete egyáltalán nem hasonlítható a qumrani vagyonközösség rendszeréhez. Az ősgyülekezetnél ugyanis szó sincs a vagyon kötelező felajánlásáról. A hívők meggyőződése életformájukban mutatkozott meg úgy, hogy a Krisztus javaiból való közös részesedés testvérként állította őket egymás mellé. Ez a meggyőződés indította őket adományok ajándékozására és elfogadására is.

A Cselekedetek könyvéből két helyet lehet megemlíteni, ahol a vagyonnal való gazdálkodásról van szó. Csel 2, 45 a keresztyén gyülekezet életrendjét foglalja össze tömören, és ennek kapcsán említi meg, hogy a gyülekezet tagjai eladták vagyonukat, és azzal az értékkel, melyet azért kaptak, közösen gazdálkodtak. A másik Anániás és Szafira jól ismert története (Csel 5, 1kk), amely arra mutat rá, hogy milyen kegyetlenül megbünteti Isten, ha valaki jótékonykodás közben hazudik. Itt arról van szó, hogy nem kötelező odaadni mindent, de ha valaki ezt megígéri, akkor ne szegje meg ígéretét. Ezzel kapcsolatban viszont igaz az, hogy a qumraniak engedékenyebbek voltak az ilyen "sikkasztások" megítélésében. Akit rajtakaptak, attól csupán a teljes értékű tagságot vonták meg, s így visszakerült a novíciusok sorába.

A felebaráti szeretet

Az első, ami különösen szembeötlik a qumrani iratokból, a kiválasztottság gondolata. Különböző nevenek beszélnek magukról: a világosság fiai, az igazság emberei, Isten választottai, a szegények, a szent közösség. Mivel ők jobban megértették a Törvény követelményeit, jámborabbul, szentebbül, igazabban akartak élni, mint a nép tömegei. Ezért különültek el a sötétség fiaitól, a Gödör embereitől, a gyalázatosság embereinek társadalmától, és vonultak ki a pusztai magányba.

A közösség életének célja is világosan látszik. A tagok kötelessége, hogy Istent keressék, azt tegyék, ami Isten előtt kedves és igaz, aszerint, ahogyan Mózes és a próféták által Ő parancsolta. Szeressenek mindent, amit Isten akar, és gyűlöljenek mindent, ami nem kedves Istennek. Tartózkodjanak a rossztól és tegyenek meg mindent, ami jó. Ne cselekedjenek többé büns szívvel és tisztátalan tekintettel. Állandóan a szeretet szövetségében éljenek azokkal, akik arra szánták az életüket, hogy megvalósítsák Isten Törvényét. A világosság fiait aszerint szeressék, amennyire részesei Isten tanácsának, a sötétség fiait pedig gyűlöljék úgy, amint Isten bűnösökre lesújtó haragja megkívánja.

A qumrani szövegből kiderül, hogy több vonatkozásban hasonlóság van a qumrani közösség és az ősgyülekezet élete és eseményei között. Mind a két közösségben ápolták a szeretet és egység szellemét, viszont a kívülállókkal szemben gyakorolt magatartásuk feltűnően más volt.

A gumraniak nagy gondot fordítottak a világtól való elfordulásra. Ez döntően meghatározta szeretet-fogalmukat is, mely így erősen egyoldalú. A közösségbe lépéskor meg kellett esküdniük, hogy szeretni fogják a világosság fiait, de gyűlölik a sötétség fiait. Ez a magatartás szoros kapcsolatban van a közösség üdvözülés-képzetével. Az üdvösség kérdésében telve voltak partikuláris türelmetlenséggel, hogy a világosság fiai üdvözülhetnek egyedül. Isten uralmának ez a fajta várása határozta meg a közösség egész életét, gondolkodásmódját, cselekedeteit, egymás és a kívülállók iránti szeretetüket és gyűlöletüket.

Az Újszövetségben ezzel szemben az evangélium az egész világnak szól, Jézus pedig törvényként adja a felebarát és az ellenség szeretetét - a felebarát szeretetében egészen az élet odaadásáig menően. Az egész Újszövetségben kiemelkedik a szeretet fogalma. Nemcsak olyan értelemben, mint Istennek a bűnös világhoz lehajló megmentő szeretete, hanem mint a tanítványok Jézushoz való viszonya is. A szeretet fogalma egyúttal az Atya és a Fiú viszonyának a megjelölésére is szolgál (Jn). A szeretetnek ebbe az egységbe vonja bele a Fiút az övéit. Így szereti Isten azokat, akik szeretik Jézust és megtartják igéjét, sőt szereti az iránta ellenséges, bűnös világot is, melynek megváltására a Fiút elküldötte. Ez a szeretet formálja a tanítványok közösségét: ez az új parancsolat, melyet Jézus tanítványainak ad, hogy olyan szeretettel szeressék egymást, ahogyan Ő szereti a tanítványt.

Az ember bűnössége

Az iratok közül legnagyobb mértékben a Közösségi Szabályzat foglalkozik a bűnnel, az ember bűnösségével. A legszembetűnőbb, ami a gumrani felfogást meghatározta, az a jóság és gonoszság dualizmusa. A világ a jó és a gonosz fejedelmének küzdőtere. Ez a harc jelen van az egyes ember életében is, méghozzá a Törvényhez való viszonyban. A Közösségi Szabályzat az ember két állapotáról beszél. Az első a közösségbe lépés előtti, amikor az ember Belial uralma alatt áll, miután azonban belép a közösségbe, kivonja magát ezzel a gonoszság uralma alól, és a Törvénynek veti alá magát. Tehát aki a Törvényt vállalja, az egyúttal meg is szabadul minden gonoszságától, bűnös voltától, vagyis a Törvény elfogadása már maga az igazzá lételet jelenti. Az ítélet és bűnbocsánat kérdése is a Törvénnyel való viszonytal függ össze. A közösségbe lépés előtti bűnvallásból ugyanis kiderül, hogy itt Istennek a kiválasztottak iránt megnyilvánuló kegyelméről van szó: "az egyiket szereti Isten az örökkévalóság minden idejében, a másikat megveti". Az ítéletet is ilyen eleve elrendelés alapján látják, amivel párhuzamos az emberi megítélés is. Mert Isten kegyelme csak a közösséghez tartozóké, az abba való tartozás jogsultsága pedig emberi ítéleten múlik. Bár ez - mint azt már láttuk - nem örökkérvényű, hiszen a vétkest ki is közösíthetik.

Az Újszövetség sem függetleníti a bűnt és a törvényt, hiszen a törvény alá rekesztettségünkből való megszabadulás nem jelent törvény nélkül éleést. Az Újszövetség számára azonban mégis kizárt minden olyan törvénykezés, amit a qumrani szabályok előírnak, mert újszövetségi értelemben a törvény cselekvése a szeretet cselekvése. A törvény betöltése pedig Krisztusban történt meg, ami teljesen ellenkezik a Közösség Szabályzatával. Csakúgy, mint az, hogy az Újszövetség szerint az Isten bűnbocsátó kegyelme nem a kiválasztott és elkülönített igazaké, hanem éppen a bűnös emberé. Ez az univerzális látás nem enged meg semmiféle elkülönülést (1 Jn 2, 2). Isten áldozatot hozott a világeért, a megítélés alapja tehát a hit. Ez a szemlélet az emberi ítélkezésnek is más alapot ad. Önmagunk tisztasága helyett az Újszövetség az egymásért élésre biztat (1 Jn 5, 16a).

A halál utáni élet

A qumrani közösség tagjai jelenlegi helyzetüket úgy értelmezték, hogy ez az időszak az igazak üldöztetésének korszaka. A jelen azokhoz a legsötétebb órákhoz hasonlít, amelyek megelőzik a hajnalt. Az Igazság Tanítójába vetett hit arról győzi meg őket, hogy mindez így van, és hogy azok a megpróbáltatások, amelyeket követői most elszenvednek, hűségük és állhatatosságuk próbáját jelentik.

A prófétáknál csak részben táratott fel a jövő, mert a végső idő még azon túl is elhúzódik, amit a próféták jövendöltek. Amikor azonban "Isten idői" bekövetkeznek, a Tan teljesítő kiszabadulnak az "ítélet házából", a Gonosz Kóhen által félrevezetettek pedig a "tüzes ítéletre" jutnak. A pogányok és a bűnös zsidók feletti ítélet végrehajtása a választottaknak adatik át.

A Himnusz-tekercsben találunk egy kitételt a test feltámadására vonatkozóan: "hadd tudjam meg, hogy van-e reménye annak, akit a porból az örökkévaló gyülekezetnek Te formáztál". Egyes tudósok ebből arra következtetnek, hogy ez a lélek, de nem az egész ember halhatatlanságára vonatkozik. Mások viszont azt állítják, hogy mivel a qumraniak még saját nemzedékük letűnése előtt várták a végső ítéletet, a test feltámadásának kérdésével nem is foglalkoztak. Amit ők vártak, az nem a test feltámadása volt, sem pedig a lélek halhatatlansága, hanem a teljes személyiség "felvétele" (mennybemenetele) a megtisztult testben. Ismét mások szerint az esszénusokkal való rokonság alapján a qumraniaknál olyan hitre bukkanhatunk, amely a testtől elvált lélek halhatatlanságát vallotta. A szövegekben kevés olyan részlet van, amely a földön megújult testi életre mutatna, ugyanakkor sok részlet beszél a felettünk levő fény világának életéről, Isten és az angyalok világáról. Egy érdekes utalásra bukkanhatunk a Közösség Szabályzatának utolsó kolumnájában, amely mintha az angyalok társaságában élvezett örök életre célozna.

A Himnusz-tekercs más részletei azt sugalmazzák, hogy az igazak lelkei Isten és az angyalok színe előtt fognak lakni. Az Isten barátai mindörökké élvezni fogják az ő jelen-

létét, miközben imádságokat ajánlanak fel neki a szentek gyülekezetében. Ezek a kifejezések az ószövetségi zsoltárok nyelvét idézik, ezért arra következtethetünk, hogy a qumraniak egy, az eljövendő életre vonatkozó ősi hagyományt újítottak fel, vagy esetleg más forrásokból vették át ezeket az eszméket.

Az Újszövetség viszont egységes személynek veszi a testből és lélekből összetett embert, ezért nem a test, hanem az egész ember feltámadásáról beszél. A test szót nem a lélekkel szembeállítva, hanem az ember, főleg a törekeny, bűnös ember értelmében használja (1 Kor 15, 50). A legnagyobb különbség azonban az, hogy az Újszövetség nemcsak az igazak feltámadását vallja, hanem a bűnösökét is (Csel 24, 15). Arra azonban nem tér ki, hogy közvetlenül a halál után mi lesz az ember sorsa.

Az eszkatológia

A qumraniak eszkatológikus elvárását a Himnusz-tekercs gyülekezeti énekeiből ismerhetjük meg. Legnagyobb részük az örökélet boldogságáról beszél, és kevesebbet szól ítéletről és kárhozatról. Az énekek az üdvösséget a jövőben várják, de ugyanúgy előfordul bennük a jelen reménysége is, hiszen a közösség tagja már a felvétel pillanatában részesül a majdani üdvösség áldásaiban. A reménységük alapja a tudás, megismerés, megvilágosíttatás, amihez Isten segítségét kéri. Ezt az ajándékot Isten lelke adja a Törvény által. A Törvény betartása azért is fontos, mert csak ez tudja a végső ítéletet elhárítani. Akiket Isten kiválasztott, azokat megajándékozta az üdvösség ajándékaival: osztoznak a szentek örökségében, és a szentek közösségévé, a szent templommá épülnek, amely örökkévaló ültetvénye az eljövendő időknek.

Jézus tanításában is összekapcsolódik az üdvösség mint a jövő reménysége, és mint a jelen tapasztalata. Jézus üdvösség hirdetéséből azonban hiányzik a kizárólagosság. Mindenki, aki hallja az Igét és befogadja, Isten gyermeke, a gyülekezetnek nincs kerítése, hogy egyesek eleve ki lennének zárva. A gyülekezetbe tartozás egyetlen feltétele a Krisztusban való hit, ami Isten ajándéka. De itt nem tudásról, megismerésről és megvilágítottságról van szó, hanem hitről. Ez az, ami a qumrani közösség eszkatológiájából hiányzik.

Összegzésül megállapíthatjuk, hogy a qumrani iratok és az Újszövetség terminológia és szellemiség szempontjából sok ponton rokonságot mutat. Így beszélhetünk magas erkölcsiségről, spiritualitás és megtérés kölcsönös hangsúlyozásáról, apokaliptikus vonásokról, de még Pál dualizmusáról is, amikor Krisztust és Beliált állítja szembe. Tehát ezen összecsengések alapján sok helyen lehetne irodalmi függést megállapítani, s az iratok keletkezési idejét figyelembe véve természetesen az őskereszténység vett át a qumraniaktól (Brownlee). Ehhez az elmélethez azonban szükséges hozzáfűzni azt, hogy a qumrani közösség is csak egy volt a korabeli zsidó, majd keresztény

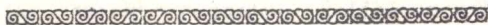
csoportok között, melyek sok szálon kapcsolódtak egymáshoz. Lényeges, hogy mindannyian ismerték, művelték és élték az ószövetségi írásokat. A qumrani erkölcsiség viszont semmivel sem magasabb az ószövetségénél, s egyes rabbik mondásai jóval közelebb állnak Jézus szavaihoz, mint a qumrani szövegek. A szövegkritika szabályai szerint tehát semmiképpen sem szükségeszerű az irodalmi függés feltételezése.

És ha ez így van, az összefüggések megállapításánál döntő a teológiai tartalom - amint ezt kimutatni próbáltuk.

Tamásy Tamás

Fölhasznált irodalom

1. M. Burrows: A holttengeri tekercsek - Budapest 1961
2. G. Kroll: Jézus nyomában - Budapest 1985
3. H. A. Stoll: A holttengeri barlangok rejtélye
4. T. H. Gaster: The Dead Sea Scriptures
5. A. Dupont-Sommer: The Dead Sea Scrolls
6. H. H. Rowley: The Dead Sea Scrolls and their Significance
7. D. Howlett: The Essenes and Christianity - New York 1957
8. H. Braun: Spaetjüdisch-haeretischer und frühchristlicher Radikalismus - Tübingen 1957
9. Ellinger: Studie zum Habakuk Kommentar - Tübingen 1953
10. H. W. Wolf: Jesaja 53 im Urchristentum - Berlin 1952
11. H. Braun: Qumran und das Neue Testament - Tübingen 1966
12. Stendhal: The Scrolls and the New Testament - New York 1957
13. Schubert: Die Gemeinde von Toten Meer - München-Basel 1958
14. K. H. Schelke: Die Gemeinde von Qumran und die Kirche des Neuen Testaments - 1960

HALOTTAINK

ZSEMBEROVSZKY JÁNOS

1907 - 1986

1907. március 30-án született Aszódon. Édesapja Zsemberovszky János földművelő volt. Édesanyja pedig Nagy Judit.

Az elemi iskola 6. osztályának elvégzése után lett az aszódi evangélikus gimnázium diákja 1919-ben. Nyolc éven keresztül osztálytársa volt Keken András is. 1927 nyarán tett sikeres érettségi vizsgát. Tanulmányait a soproni Teológián folytatta. 1931. szeptember 26-án avatta lelkésszé a bányai egyházkerület püspöke: Raffay Sándor.

Segédlelkészi szolgálati helyeit nagyban meghatározza a nyelvtudása. Még a szülői házban sajátította el a szlovák nyelvet, amit később továbbfejlesztett. Aszódon kezdte el a kápláni utat Chugyik Pál mellett, aki nemcsak megkeresztelte és megkonfirmálta, hanem - aki maga is földművelő fia volt - sok biztatást adott a lelkészi pályára induláskor a hasonló családból induló fiatalembernek. Bár csak egy hónapot volt segédlelkész Aszódon, de az itthonról indulás többször tette lehetővé a hazaérkezést Zsemberovszky János számára.

Csömörön lett káplán, majd Tótkomlóson és Kiskőrösön végzett segédlelkészi szolgálatot. Ezekben a gyülekezetekben végül is úgy elsajátította a szlovák nyelvet, hogy anyanyelvi szinten tudott szolgálni.

A Veszprém megyei Őskүн lett gyülekezeti lelkész. Tíz évet élt ebben a faluban, végezte a szolgálatokat. A háború alatt azonban elhagyta gyülekezetét és segédlelkészi szolgálatot vállalt Balassagyarmaton, Tatán, majd hosszabb ideig Aszódon élt. Aktív részt vállalt 1950 táján Hévizgyörk anyásításában, ahol húga volt az általános iskola egyik tanítónője. Szívesen lett volna - a szülőfaluhoz való közelség miatt is - az onállósult gyülekezet lelkésze, de az egyházvezetőség más beosztást tervezett számára. A Nagybáhnhegyesen végzett segédlelkészi szolgálatok után 1953 őszén a tótkomlósi gyülekezet választotta meg lelkészül. 25 évig szolgált a gyülekezetben. 1978. december 31-én vonult nyugalomba.

1935. szeptember 16-án - már mint őskүi lelkész - Sopronban kötött házasságot Blickle Emmivel. Házasságukat Isten három leánnyal és egy fiúval tette teljessé. Negyvenhat évig éltek együtt, 1981-ben temette el hitvesét Aszódon.

1979. január első napjaiban rendezkedett be újra - Aszódon. Évek óta készítette saját kezével a nyugdíjas házat. Az itt eltöltött hat esztendő is küzdelem volt és felkészülés. Amíg hitvestársát kellett elkísérnie a sírig, addig nem volt ideje betegnek lenni. Példásan ápolta feleségét. Szívesen vállalt szolgálatot Aszódon is, ahol sok rokona él ma is. De Galgagután is, ahol Lehoczky Endre szolgál, akit ő konfirmált és terelgetett a lelkesítő pályára - szinte úgy, ahogyan annak idején őt is irányította lelkésze. Egyre elhatalmasodó betegsége azonban leszólította a szószékről. Romló látása miatt el kellett búcsúznia a betűktől is.

1986. január 27-én Budapesten hunyt el. Temetése Aszódon volt február 1-én. 1 Pt 1,24-25 textust elolvastva koporsójánál Detre János búcsúzott, a sírnál pedig Lehoczky Endre köszönte meg szolgálatát. A tótkomlóiak nevében a felügyelőasszony köszönt el volt lelkészüktől, Zsemberovszky Jánostól: "Az Úr beszéde megmarad örökké..."

Detre János

Halottaink

TURCSÁNYI KÁROLY 1922-1986

Ahhoz a lelkésznevezésekhez tartozott Turcsányi Károly, akik a háború idején voltak soproni teológusok, majd a lelkészi szolgálatukat közvetlenül a háború után, igen nehéz és bonyolult helyzetben, anyagilag és szervezetileg átalakulóban lévő egyházban kezdték el. De tanúi voltak annak is, hogy Isten Igéjének irányításával hogyan találta meg helyét egyházunk a szocialista Magyarországon.

1922. augusztus 9-én született Aszódon. Édesapja, Turcsányi Lajos iparos ember volt. Évtizedeken át az aszódi gyülekezet megbecsült presbitereként szolgált. Édesanyja Makovinyi Katalin.

Elemi iskolába Aszódon járt. Tanítói között találjuk majdani felesége édesapját, Siklósi Kálmánt, édesanyját, Perényi Margitot, és nagyapját, Perényi Rezsőt, akik igen megbecsült emberek voltak az iskolában, a gyülekezetben, és a falu népe között is. Aszódon volt gimnazista. Együtt érettségizett Garami Lajos esperessel, és együtt indultak a soproni Teológiára is 1942 őszén.

A háború alatt Aszódon segített a sokrétű szolgálatok ellátásában Jeszenszky Tibor segédlelkésznek és Chugyik Pál ny. esperesnek. Miután sikeresen befejezte teológiai tanulmányait, 1946. szeptember 1-én lelkésszé avatta Ordass Lajos bányakerületi püspök Aszódon. - Ez nagy ünnep volt a gyülekezetben, hiszen Turcsányi Károly felavatása volt az egyetlen lelkészavatás Aszódon.

Rövid aszódi segédlelkészi idő után Medgyesegyházára került vallástanító lelkésznek. Erre az időre úgy emlékezett vissza, hogy ebben a gyülekezetben végzett szolgálat volt életében "a" lelkészi szolgálat! 1952-ig élt Medgyesegyházán, mivel vallástanítói állása megszűnt. Családjával visszaköltözött Aszódra, ahol rokonai éltek. 1955-ig élt Aszódon. Segédlelkészi szolgálatot végzett Bogya Géza lelkész mellett.

1955-ben került a Déli Egyházkerülethez kerületi lelkészi beosztásba. Szolgált Dezséri László, majd Ordass Lajos és Káldy Zoltán püspökök mellett. Püspökeik elkísérték vidéki szolgálati útjukra a püspöki gépkocsi vezetőjeként.

1966-ban - elsősorban megrokkant egészségi állapota miatt - diakóniai lelkészi beosztást kapott a Budai Szeretetotthonok központjában. Közben súlyos betegsége egyre jobban elhatalmasodott, és akadályozta szolgálata teljes értékű ellátásában. Ezért kérte idő előtti nyugdíjazását is.

1948. november 21-én Aszódon vezette oltár elé hitvestársát, Siklósi Margitot. Küzdelemmel, bizonytalansággal, a csüggedés alkalmával nehezített lelkészi szolgálatában a családjá jelentette a biztos támpontot. Két gyermeket nevelhettek fel együtt.

1986. január 6-án, Vízkeresztkor érkezett el a szolgát hazahívó szó. Felesége aznap írt levelében így számolt be - még nem tudva a halálhírt - : "férjem nagyon beteg, sajnos a legrosszabbra vagyunk felkészülve. A János Kórházban fekszik, igen rossz fizikai állapotban, de nagy türelemmel és békességgel viselve sorsát. Karácsonykor hét napig itthon volt, de azóta sokat romlott". - S a következő hír, amit a posta hozott, a gyászjelentés volt. Január 16-án az Óbudai temetőben Kőszeghy Tamás Fil 4,13 textus alapján mondta el a búcsúzás szavait és a reménység bizonyoságtételét. A szülőföld megemlékezését Aszódról egy autóbusznyi csoport vitte magával.

Detre János

RIESZ GYÖRGY 1922-1985

Riesz György 1922. június 7-én született Budapesten Riesz Péter és Pénzes Erzsébet gyermekeként. Iskoláit a Deák téri Evangélikus Elemi Iskolában kezdte, majd a Budapesti Evangélikus Gimnáziumban folytatta. Szülei imádságával kísérve ment Sopronba, és az Evangélikus Hittudományi Karon tanult tovább. Tanulmányai befejeztével mint segédlelkész a Budavári gyülekezetben kezdte a szent szolgálatot. Közel negyven esztendeig tartó hűséges szolgálata során, mind alföldi, mind pedig dunántúli gyülekezetekben, városon és falun lankadatlan hűség-
gel és szeretettel szolgált. Szolgálati helyei közül Tapolcán öt évig, majd mint paróchus Bónyréitalapon tizen-
négy évig, Mezőtúron nyolc évig, végül pedig Tésén négy évig végezte a gyülekezet pásztorlását nagy odaadással és hűséggel. Több mint tíz esztendőn keresztül szenvedett súlyos cukorbetegségben, e betegség minden szövődményével küszködve. Míg nem 1985. március 17-én még az istentiszteletet befejezte, majd azt követően szívinfarktus lépett fel, melyből már nem volt gyógyulás a számára.

Riesz György mellett állott minden időben hűséges felesége, Kondacs Judit. Ő volt a gyülekezeti munkában legelső és leghűségesebb munkatársa, gyötrő betegségében vigasztalója és támasza.

Riesz György temetése 1985. május 3-án volt a Budapesti Új Köztemetőben. Az örökélet beszédét dr. Nagy Gyula, az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke szövegezte meg a hatvanhárom éves korában elhunyt lelkész fellett. A koporsó mellett ott állott a lesújtott édesanya, a bánatos hitves és a tési gyülekezet tagjai, valamint iskola- és pályatársak. A Veszprémi Evangélikus Egyházmegye nevében Horváth József meneshelyi lelkész, esperes-helyettes vett búcsút a szeretett és hűséges kollégától, míg a tési gyülekezet részéről a gyülekezeti felügyelő búcsúzott a hűséges pásztorától.

Riesz György - feleségének, Kondacs Juditnak vallo-
mása szerint - betegséggel, testi erőtlenséggel való küz-
delmében Mt 25,23 versével vigasztalta és erősítette beteg szívét. "Jól van, jó és hű szolgám, a kevésen hű voltál, sokat bízok rád ezután, menj be urad ünnepi lakomájára." Hisszük, hogy a drága ígéret - Jézus érdeméért - a sokat szenvedő, hűséges szolgáló számára is valósággá válik.

Jn 5,45-47

1. Exegézis és meditáció

Textusunk a 19-47. versekig terjedő nagyobb, önálló egység lezáró szakasza, minek fő témája: Jézus és az Atya kapcsolata. A 19-30. versek Jézus cselekedeteinek eszkatológiai összefüggéseit, - az Atyával való teljes azonosulást bizonyítják. Jézus tettei ezek szerint nem immanens történések csupán, bennük az örökkévaló Isten akarata lesz láthatóvá. - A második szakasz - 31-40.versek - kulcsszava a martyria: ki lesz a tanú?, ki "legitimizálja" Jézus "művét", messiási igényét?! Emberek? Keresztelő János? Az Atya mártýriája hitelesíti Jézus tetteit! - A 41-47.v.-ig tartó befejező szakasz a doxa fogalmát állítja a középpontba, - pontosabban azt, hogy a "dicsőséget", az "elismerést" kitől kapja Jézus? Emberektől, - a kortársaitól, - nem kapta meg: "Én az Atyám nevében jöttem, mégsem fogadtatok be." - Itt érkezünk el textusunkhoz:

45.v.: A katégoreó futuruma jelzi: a kategórikus elutasításra jogos lenne a válasz - "vád alá helyezni a hitetleneket", "bepanaszolni" őket az Atyánál. - Csodás evangélium: Jézus nem vádol! Nem azért jön ma sem! - az ítélet mégis végbemegy: az a Mózes, akire paraklétosz-ként tekintett Izráél (2 Móz 32,11-14; 4 Móz 21,7; 5 Móz 9,25-29.) - katégorosz, vádló lett!

46.v.: "mert én rólam írt ő" - olyan hermeneutikai alapállás, - amely Luther nyomán is! - nemcsak az Ótestamentum, hanem az egész Szentírás megértésének kulcsa! Minden más megértési kísérlet, - bárhonnan indul is el, - szükségszerűen hitetlenségbe torkollik. - Jézus szava nem teológiaellenes, hanem ez "a teológia", minden egyéb próbálkozás valami "más".

47.v.: "nem hisztek" - ez jelzi a másik alapvető "jézusi" megállapítást: a Róla szóló evangélium csak "hitben tárul fel", vagyis lesz megragadhatóvá, életté a számunkra. A hit nélküli vallásosság, - beleértve a teljes istentiszteleti életben való részvételünket, és minden egyéb egyházi "nyüzsgésünket", - ítéleté válik! - Jézus szava kétséget kizárólag válaszra vár. Döntést érlel a hallgatóiban ma is! - Nekünk igehirdetőknek igazából egy a feladatunk: ne erőszakoskodjunk!, ne sürgessük!, - hanem engedjük, hogy Jézus "szóhoz jutva" érlelje a felelős választ, - a hit válaszát, - a minket hallgatókban.

2. Az igehirdetés körvonalai

VIGYÁZAT! MAGASFESZÜLTÉG!

Ahol ezt a táblát látjuk kitéve: "Vigyázat! Magasfeszültség!" - ott az ember előre érzi az érintés, az érintkezés veszélyét, "komolyságát!" - az istentiszteleteink, bibliaóráink és napi áhítataink "falára" vajon milyen jelzőtáblát tehetnénk? "Veszélytelen!", - "Teljesen ártalmatlan!", - "Mindenkori számára készült langyos fürdő!"? - Ha ezek a jelzők karikírozottak, sőt még azt is vállalhatjuk, hogy

erőltetettek, - arra azonban talán mégis alkalmasak, hogy felhívják a figyelmünket a következőkre:

Akik immunissá lettek. - Nagyszerű dolog a védőoltás. Sok ember életét mentette már meg az "ártalmatlan fertőzést" okozó szérum. - A hit nélkül hallgatott-olvasott Ige, az "evangélium elleni védőoltás" lesz számunkra! Amikor ugyanis csak "emberek tanuskodását" látjuk, - akár a hirdetett, akár az olvasott Igében, - és nem hisszük, hogy ezeken keresztül a Szentlélek Úristen "a Tanú", - akkor könnyen magam leszek a mértéke az Isten szavának. "Játszhatom" a szakértőt, a beavatott műélvezőt, vagy akár a kritikust is! Akár egy hangversenyteremben, egy tárlaton, vagy a színházban: - ahol jogos a taps, vagy akár a fütty is! - Nekünk nem önmagunkat kell védenünk! Isten ments, hogy gyülekezeti életünkben a papok "szent tehene" legyenek! Még a Szentírás betűje sem égből pottyant "tabu", - bizony emberkéz formálta "jászol" csupán. - De az írás betűjében, meg a mai tanúk bizonyágtévesztésében az élő Úr Jézus hív megtérésre: bűnbánatra és kegyelmében bízó hitre. Személyes állásfoglalásra késztet: Vele, vagy nélküle élelem-e tovább az életemet? - Ma is ebben a "magasfeszültségben" várja a válaszunkat. Melyik illik ránk: "Mi elhittük és megismer-tük, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia", - vagy ez?: "Kemény beszéd ez: ki hallgathatja őt?" - Könnyű volna Jézus "kihívására" a választ "egyszer" megadni. Lám, Péter is előbbi, hevílt vallomásában ezt tette, - aztán háromszor tagadta meg Mes-terét. - Közben, - a "jézusi közelségben" immunissá lett! - A Lélek friss szelének kellett áradnia, hogy a válasza valóságos, eleven legyen: "Uram, te mindent tudsz...te tudod, hogy szeretlek..." - ilyen esendő, ilyen hűtlen módon! De ezt a választ már csak "térden" lehetett elmondani!

Akik hamis reményekre leltek. - Akik több évet, vagy éppen évtizedet "töltöttek le" az egyházban, egy kicsit úgy vannak, mint az "öreg katonák": valahogy "többet engedünk meg magunknak", - hiszen nekünk már "érdemeink" vannak. - Így lesz a valamikori szomjúságunk az Ige forrászive után olyan hívó erőnyé, amiért most megengedhetjük magunknak, hogy csak ímmel-ámmal költsolgas-suk; sőt még azt is, hogy ezért ne is szégyelljük magunkat! - A szolgálat, - a misszió és a diakónia valamikori tüze és "hevüle-te", ami a szeretet egyszerűségével és természetességével állított bele egyházam, gyülekezetem életébe, - ma "jogcím" arra, hogy elégedetlenkedjem, morgolódjam és valójában enervaltán tétlenkedjem! - Miben reménykedünk?! A Szentírás, - amit valamikor úgy vettünk a kezünkbe, mint az "Élet kenyerét", s amit másoknak is hálás, boldog szívvel kínáltunk, - az fog minket vádolni: "ha nem eszitek. nincsen élet tibennetek"! - Miben reménykedünk még? Az első szere-tet tüzeben sosem fáradtunk, az egyházi, gyülekezeti szolgálatok-ban sosem válogattunk, - örültünk, hogy segíthettünk, örültünk, hogy tehettünk valamit a Krisztus nevében. Még a "gyalázatot" is örömmel viseltük, ami ért minket értetlen rokon, vagy értetlen barát részéről. Hát ezért a "régi dicsőségért" engedjük meg ma-gunknak a gyülekezeti életben, az egyházi szolgálatokban való "válogatást"?! , az "ügyeskedést" és a leplezetlenül kimondott kér-dést: mi hasznom abból? - A korábbi cselekedeteink, amikre hivat-

kozunk, amikben bizakodunk, azok lesznek a bíránk, és elítélnék minket a mai szeretetlenségeinkért, lustaságainkért és felelőtlen-ségeinkért. -

Akik útközben eltévedtek. - Azt hiszem, hogy a hívó élet leg-nagyobb kísértése, hogy "útközben" hitetlenné váljunk. - Jézus sza-va akkor is "vallásos embereket" szólított meg így: "nem hisztek!" Ma sem tévesztette el a címzést: nekünk szól szava! - Szinte észre sem vesszük, hogyan "értékelődnek at" számunkra ezek a szavak: bűn és kegyelem; bűnbocsánat és megbocsátás; békesség és szeretet; üdvösség és kárhozat. Észre sem vesszük, hogy szürkül, hogyan kopik meg nekünk a jelentésük. Valahogy megüresedik az istentiszteletünk, - mintha nem is én ülnek ott; személytelenné lesz számunk-ra a gyónás, - mintha nem is nekem kellene mondanom: vallom! bá-nom! - Igen, olyan tárgyilagosan, "hűvösen" éljük át egész egyhá-zi életünket: akár egy "kívülálló"! S közben nem vesszük észre, hogy már valójában azok is vagyunk! - Mivé lett a régen megtanult "tíz ige"? A "fiak" hitből folyó életrendjévé? Bizony sokszor nyűggé és teherré, bilincssé vált számunkra Atyánk akarata. Amit "modernnek hitt" divatokért, végig nem gondolt "új utakért" könnyen elhagyunk. - "Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szíved-ből..." - Hányan érezzük ma, - magunkat jó evangélikusnak vallva, - hogy a "teljes szívedből..." azért egy kicsit túlzás?! S ha valaki mégis komolyan veszi, - mert szereti Urát, - nem érezzük az ilyet "rajongónak", talán még "betegesnek" is?! - "Szeresd felebarátodat, mint magadat..." - Ha békénkről, közös sorsunkról, a jövőnkről van szó, - hányan húzzuk el gúnyosan a szánkat, vagy rándítjuk meg kö-zönyösen a vállunkat?! De nemcsak a "világ", más népek, más váro-sok messi gondja érint így minket: és ha a "felebarát" az apám, vagy az édesanyám?, vagy a "szerencsétlenségére megöregedett" nagy-szülőm, aki nem tudott "idejében meghalni"? - milyen távoli tud len-ni még egy ilyen "közeli" valaki is a szeretetünktől?!

Mivé tud lenni egy istenfélő, hívó keresztyén ember, - akiben elhomályosodik a hit és meghidegül a szeretet? Talán a Jelenések könyvében fogalmazódik meg erre Urunk ítéelő szava: "az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy!"

- Jézus szava ma megtérésre hívott minket: alvásból ébredés-re, halálból életre. A Pásztor szava volt: aki vigyáz nyájára! Meg jó hír az Atyáról: aki háza - szeretete - ajtaját ma is kitar-ta előttünk. - Ő nem vádol minket!

Szeretetével, a kegyelem idejével vissza ne éljünk!
VIGYÁZAT! MAGASFESZÜLTSGÉ!

Csizmazia Sándor

Szentháromság ünnepe utáni 2. vasárnap

Mt 23,37-39

"Még ne vessétek azt, aki szól!" Ez az Agendánk e vasárnapi felirata.

A vasárnap ógyházi evangéliuma (Lk 14,16-24) a nagy vacsoráról szól, amely az egyházba, Isten közösségének örömébe való hívás egyetemességét és kötelezését hirdeti, - az epistola (1 Jn 3,13-18) pedig a Krisztus élő gyülekezetének szeretetét sugárzó boldogságába enged bepillantást; akik elfogadták az értük lehajló kegyelmes meghívást, átmek a halálból az életbe. - Vajon a mi gyülekezeteinkben milyen fogadtatásra talál az egyház - szószerk köré és oltárhoz hívó szava: "jertek, minden kész?!" - Vajon áraszthatnak-e életet-szeretetet magukból a mi gyülekezeteink e gyűlölködő, feszültségekkel terhes világba? (Jánossy)

A szöveg. Exegetikai forgácsok.

Jézus panaszos, prófétai kiáltással zárja le az írástudók és farizeusok elleni fájdalommal telt vádbeszédet. Krisztus ismétleten össze akarta gyűjteni Jeruzsálem fiait. A féltő gondot, melyvel megtérésre hívta Jeruzsálemet, Jézus a fiókaít szárnyai alá gyűjtő tyúk képével szemlélteti. Hasonló kép már az ÓT-ban is található. (5 Móz 32,11; És 31,5; Zsolt 36,8). Ahogyan a tyúkhöz természetesen leg inkább menekülnek oda csibéi a veszedelem idején, úgy Jézus is joggal várhatta, hogy meghallják hívó szavát. "De ti nem akartatok!" Így rajtuk van a felelősség és elkerülhetetlen az ítélet. Ennek ad kifejezést Jézus avval a jeremiási idézettel, hogy "házuk", azaz a templom pusztává, pontosabban "elhagyottá" lesz, elhagyja ti. azt Isten, átengedi a maga alkotta kegyességében tetszelgő zsidóságnak, úgy, hogy nem részesül többé Isten kinyilatkoztatásában, amíg csak a diadalmasan vissza nem térő Krisztust nem fogadja a 118. zsoltár ünnepi énekével. (Kerner)

Még egyszer említi Jézus Jeruzsálem pusztulását, mint Isten ítéletének beteljesülését és ebben az ítéletben Isten végérvényes ítéletét látja. Ez azt is jelenti, hogy Jézussal többé nem találkozunk úgy, hogy ő szeretettel hívogatja őket magához, hanem visszajövele fényben és dicsőségben az ítélet jegyében történik. - A zsidó nép sorsa mindig figyelmeztető jelül szolgált Isten népének. Az ítéletre való utalás arról is beszél, hogy létezik egy "késő". A zsidó nép ezt átélte Jeruzsálem pusztulásakor, nekünk pedig sürgetővé teszi a hívást: "Ma, ha az ő szavát halljátok, ne keményítsétek meg szíveteket!" (Zsid 3,7) Elgondolkodtató az is, amit Schlatter fűz a 23. fejezet ezen utolsó verseihez: Jeruzsálemet Jézus a nagy Király városának nevezi és most egy másik névvel kell illetnie: a próféták gyilkosának városa, amely elűz mindenkit, aki Isten megbízásából jött. Őt magát is, aki nagy szeretettel akarta gyermekeit összegyűjteni, hogy védve legyenek az ítélettől,

mint vétkes tartozásuk következményétől. De ő ezt soha nem akarja rákényszeríteni az emberre, "rábízta" az ember akaratára, döntésére. - Jézus elvétetik tőlük. Az Atya elrejti szemük elől a Fiút. Ezután hiába keresik őt és kiáltanak utána!

De ez a feddő beszéd mégis Krisztus jövőbeni felismerésével és gyülekezetével való egyesüléséről is szól. Az ítélet komolyságát ez nem gyengíti. A "viperafajzatnak" nem ígéri, hogy még valaha is földön fogja őt. De senki sem fog hiányozni a visszajövetelekor, aki imádta őt, mert ezeket mind magához gyűjti. Az ellenségnek tudnia kell, hogy az övéi, noha most hatalom nélküliek és tehetetlenek, nevét nem irthatják ki belőlük, még ha halálba is taszítják őket, mert végül mégis az történik majd, hogy magából Izráelből is lesz gyülekezet, amely Benne Urát tiszteli és imádja.

A farizeusok felé kiáltott hét "jaj" a közeledő, az ítélet vihara előtti mennydörgésként hat. A széjjelválás végleges. Félelmetesen hangzik a következő fejezet első mondata, ami lényegében még ide tartozik: "Jézus kijött a templomból és továbbment." Óhatatlanul felmerül a kérdés, hogyan fajulhatott ilyen ellentétig a viszony? A farizeizmus eredetileg jót akart. Már a babiloni fogás idején elhatározták, hogy visszatérésük esetén komolyan veszik Isten törvényét és nem keverednek pogányokkal, elkülönítik magukat mindentől, ami nem felel meg az Úr akaratának. De a további fejlődés hibás irányba fordult két vonalon is. Egyrészt a törvény betűjére fektették egyre jobban a hangsúlyt, a külsőségeket legalizálták és ezzel elhanyagolódtott a szív belsejéből származó etikai magatartás. Másrészt az ilyen törvényértelmezéssel többé nem Isten, hanem maguk felé fordultak. Isten keresése helyett önmagukat keresték és tartották egymás mértékének. Így Istennek a törvényben adott igéjét karikatúrává változtatták. A törvény szent és nagy volta eltorzult, Isten tisztelete gyalázattá változott. A kegyesség, mely Isten tiszteletének szolgálatára hivatott, emberszolgálatná alacsonyult. Ez nem más, mint az értékek értéktelenné tétele, az isteni rend felborítása. S mindez a szentség álarcában! Ezért mutatkozik meg Jézus szavaiban kérlelhetetlen élesség és könyörtelen lemeztelenítés. - A látszatszentség nagy kísértése mindazoknak, akik hivatásuknál fogva is benne vannak a kegyességi életben! Nagy veszély a szentséget emlegetni, de nem megélni! A vallásos látszat mindig meghamisítja Isten igéjét és magát Isten lényét is. Isten Fia, - aki Isten visszfénye és ragyogása emberi alakban - imago Dei invisibilis (Kol 1,15) - azért jött, hogy Isten tiszteletét helyreállítsa úgy, hogy leleplezze mindazokat, akik elvették, vagy elveszik Isten tiszteletét és azt a maguk tiszteletévé fordítják. Ezért szólalt meg Jézus ilyen élesen és könyörtelenül, ugyanakkor benne lüktetett az Atya szeretete és tisztelete iránti féltő buzgóság. (Rienecker)

A prédikáció felé

Nevelői, oktatói, tanítói magatartásunkban a mindennapi életben elengedhetetlen követelmény az a sorrend, hogy először mindig feltárjuk a jót, ami az előrehaladást, az életet munkálja. Ugyanakkor nem hallgatjuk el a felelősségünkre bízottak előtt azt sem,

hogy amennyiben valaki nem hallgat a jó szóra, annak szomorú következményei lehetnek, sőt lesznek.

1. Jézus azért jött, hogy megmentse a világot Isten ítéletétől.

Ennek érdekében fáradozott egész földi életében. Megmutatta ezt úgy, hogy beszélt az igazságról, Isten tervéről és arról a szeretetről, ami Isten szívében van a világ, az ember iránt. De nemcsak beszélt, hanem felelős szeretetének számtalan cselekedetével felhívta magára a figyelmet. Jöjjetek hozzám! Higgyetek bennem, mert bennem jött közel hozzátok az Isten várt országa. Aki hisz bennem, átmegy a halálból az életbe. Hatalma szavával elhárította az akadályként útban lévő bűnöket úgy, hogy magára vévén, megbocsátotta azokat. Eléjük élte az Atya gondolatát és megnyitotta az utat a megmenekülés irányába.

2. Az egyház azért van, hogy hívogasson, hogy hirdesse tovább és szüntelenül azt, amit Jézusban tett az Isten. Hirdesse az Isten válogatás nélküli szeretetét, közösségének örömebe való hívás egyetemeségét. Úgy teszi ezt, hogy

a./ jó eledelet ad. Az ógyházi evangélium a nagy vacsoráról szól. Isten asztalához vagyunk hivatalosak, Vele való közösségre, életre. Az Ágostai Hitvallásunk szerint az egyház a szentek gyülekezete, ahol az evangéliumot tisztán hirdetik és a szentségeket helyesen szolgáltatják ki. Úgy hirdetni az örömhírt, hogy az friss kenyér legyen és így kell kívánatossá tenni Jézust és az ő követését. Konkrét helyzetben meghirdetni szeretetét és irgalmát. A Jézus által használt képből maradva: mint a tyúk, aki jó, életre nevelő táplálékra hívogatja kicsinyeit. Szentek gyülekezete is az egyház. Ez nem egy embert, nemcsak a papi rendet jelenti, hanem mindenkit, aki beletartozik a Krisztus testébe. Érezzük csak felelősségünket: a jó hír hirdetése mindnyájunk feladata és kötelessége!

b./ védelmet kínál és ad. Különösen megkapó a használt kép, amikor veszélybe kerülnek a gyenge kicsinyek: viharban, jégeső idején. Menekülnek anyjuk szárnyai alá és szinte csodálatos: valamennyien el tudnak rejtőzni és élvezik a meleget és a védelmet! Gyülekezeteink akkor lesznek vonzóak, ha a szeretet melegét, a fészekmeleget érzik meg, akik köznél jönnek. Ez biztonságot, jó érzést jelent és egyben védelmet. Tudom, sok magános, vagy szeretet nélkül bolyongó testvér talált már otthonra egy-egy gyülekezeti közösségben, ahol szeretettel fogadták be és ahol kapott testi-lelki segítséget. Elgondolkodhatunk egy kicsit, miért vonzóak, vagy miért nem vonzóak aikaimánk? Hányan találtak már otthonra gyülekezetemben? Szolgált-e már mentsvárul bemenekülőknél, akik talán végső kétségbeesésben, mint utolsó lehetőségként "tévedtek", vagy jöttek be egy-egy istentiszteletre vagy más alkalomra?

3. Gyülekezeteinkben milyen fogadtatásra talál az egyház szószék köré és oltárhoz hívó szava?

a./ Isten senkit sem kényszerít. Hív. Mint a harangok is teszik: vivos voco. Az élőket. Amíg élünk. Amíg nincsen késő. Amíg a kegyelmi idő tart. Amíg fiatalok is vagyunk. - Hányszor ment el

fülünk mellett a hívogató szó? Hányszor mondjuk a kifogásokat. Hivatkozunk "halaszthatatlan munkára", másszor vendégekre, általános családi körülményekre, hidegre, vagy melegre. Hányszor vesszük semmibe a meghívókat, értesítéseket: konfirmációra, evangélizációra, istentiszteleti és egyéb alkalmaikra. Hány százalék jár templomba, gyermekbibliakörbe, ifjúsági órára? Egy szónak is száz a vége: egy az egyben illik ránk Jézus egykori mondása: ti nem akartátok. - Nagy lelki ébredésre lenne szükség berkeinkben, és hitre jutásokra!

b./ akik benne élnek az egyházban, azoknak is közelebb kellene kerülni a "szószékhez" és "oltárhoz". A bennfentesek sokszor úgy érzik, náluk minden rendben van. Régen megtért "törzstagok", nem kellene önelégültségünkben felébredni? Nemcsak a szánk jár és életünk pedig nem termi a megtérés gyümölcseit? Beszélünk szentségről, lehetőleg kritizálunk, szálkát keresünk és akadályozzuk a gyülekezeti élet kibontakozását. Jézus felénk nem mondana "jaj" szavakat? Jaj nektek! A törzstagoknak éppen úgy szükségük van a szószék és oltár közelségére: - az igében való folyamatos tisztulásra és a bűnbocsánat meg-megújuló ajándékára - mint annak, aki először találja magát szemközt a szószékről és oltár elől hívogató Krisztussal!

4. "Pusztán hagyatik házatok!" Ez az ítélet komolyságát és közlekedtet jelzi. Jézus joggal várhatta, hogy meghallják és meghalljuk hívó szavát. De ti nem akartátok! Így rajtuk és rajtunk a felelősség és elkerülhetetlen az ítélet. Kettős értelemben is vehetjük ezt.

a./ a templom, mint "házunk" lesz elhagyottá. Ti. átengedi azt az Isten a maga alkotta kegyességében tetszelgő zsidóságnak, vagy a mai "keresztyéneknek", "egyháziaknak" úgy, hogy nem részesülnek többé Isten kinyilatkoztatásában, vagy elvonultatja kegyelme termékenyítő, életet adó áldás-esőjét. Milyen szomorúan, de mégis megtette Jézus: kijött a templomból és távozott. Egyház, gyülekezet Krisztus nélkül, elhagyottan, magára hagyottan. Mi ez, ha nem megüresedett külső szervezet. Önmagában is ítélet a jelenben, az időben!

b./ de utal ez a végső "késő"-re is, amikor többé már nem lesz lehetőség meghallani hívó szavát, felismerni alakját, megmáshíthatatlan ítélete elé kerülünk.

5. Mégis lesz Istennek népe! A szomorú kép és ítéletes megnyilatkozás végén azért találunk valami fogódzót, biztatót, ígéretet. E feddő beszéd végül mégis arról is szól, hogy lesznek a jövőben, lesznek mindenkor, akik Krisztust felismerik, lesz mindenkor Gyülekezet, lesznek asztalának vendégei, akik Vele közösségben élnek, akik szeretetét sugározzák és árasztják, akik az Életet szolgálják. Akik elfogadták és elfogadják lehajló, kegyelmes hívását Izráelből is és minden népből, akik nemcsak ma a jelen korszakban, de majd az ítélet napján is így kiáltanak: Áldott, aki az Úr nevében jön!
Jó, hogy ma még Szentlelke által hív, gyűjt, megvilágosít, megszentel és megtart az egy igaz hitben!

Szenháromság ünnepe utáni 3. vasárnap

Lk 7,36-50

Ki ez, hogy még bűnöket is megbocsát?

I. Az az új érdeklődés, amely az egyház szolgálata, a Biblia mondanivalója felé fordul kíváncsian, várakozóan, egy döntő kérdést kerülget: Kicsoda Jézus Krisztus. Úgy tűnik, hogy a Bibliát és az egyházat figyelik, valójában Jézus személye és mondanivalója után kutatnak. - Olyanok kapják fel fejüket Jézus neve hallatára, akiket már megdermesztett a közömbösség, vagy kiegetett a pótlékok és a jólét hajszolása, vagy egyszerűen szeretnének maguk körül valamilyen erkölcsi rendet látni. Szaporodnak azok a bűnözési esetek, ahol embert ölni, megerősokolni és meglopni szinte "gyermeki ártatlansággal" is lehet már - ezt halljuk és olvassuk a bűnügyi kiértékelésben - mert nincs etikai mérce. (A Kék fény műsorában hallottam ezt a kifejezést a nyomozó szájából: "becsületes bűnöző"). Még emlékszünk a két év előtti aszódi eseményre, ahol az állami gondozott fiú az öt egyedül megértő és rajta segítõ gondozóját szúrta le hátulról, minden indoklás nélkül. Utólag sem volt képes tettének súlyát felmérni és főleg elítélni! Ez "határeset", mondogatjuk, de mint amoralitás, kezd mindennapos jelenséggé válni.

Ilyen eseményeket átélõ vagy átgondoló emberek számára Simon farizeus és a bűnös asszony közé odalépõ Jézus magatartása figyelemfelkeltõ lehet, mai hangvételû interpretálással talán izgalmassá és sokat ígérõvé is válhat. Mit mondjunk viszont a mi megbecsült és kedves templomos híveinknek ugyanerrõl a Jézusról - ?

Tudjuk, hogy a fenti szomorú tapasztalatokért nekik sem kell a szomszédba menni. De amikor kinyitják a bibliájukat, vagy ott vannak a templomban, Simonnal éreznek együtt: õk bizony nem olyanok, mint a többiek, õk kitartanak vallásuk mellett. Nem kevesen ki is mondják, jobb volna ilyen történeteket az elmaradóknak, a lecsúszott életűeknek hirdetni... Még ma is él az a gyülekezeti öntudat, ha a vallásos öregek kihalnak, nem tudni, lesz-e, aki helyükbe lép. Vagyis velük öregszik és hal meg az egyház. - Nem tagadhatjuk, mi ezeknek a testvéreknek sokat köszönhetünk az egyházfenntartásban, de ebbõl az "öntudatból" nem tudunk megélni és főleg továbbélni.

II. Nemcsak Jézus jött a bűnösökért, hanem a bűnösök is vonzódtak hozzá. Nem mindig a bűnbánatuk, sokszor csak a szerencsétlenségük, kudarcba fulladt életük hajtotta õket Jézushoz. Ugyanaz vitte õket, ami a tanítványokat Jézus mellett megtartotta: "Kihez mehetnénk..."

Nem valószínű, hogy ennek az asszonynak "igazi istenfogalma" és "szabályos bűnbánata" lett volna, - csak bizalma volt, hogy akihez megy, az semmiképpen ki nem veti. Jézusban csak sejtette a bűnösök barátját, a betegek orvosát és annak keresõjét, ami veszni indult. Ehhez korábban személyes tapasztalatokra sem volt szüksége (hogy hallotta volna tanítását és látta volna csodáit), elég volt számára a Jézusról elterjedt hír (örömhír!).

Látunk neki, hogy ez a bűnös asszony sem "gyülekezeti gyó-
nást", sem "magánygyónást" nem gyakorolt - mégis bűneivel megter-
helten találta meg a bűnbocsánat helyét. Sőt, eközben azt is vál-
lalta - sok bibliai társalattal együtt -, hogy ebből a "jeles" gyü-
lekezetből egyszerűen kidobják, mert nem oda való (vö. vs 39b).

Visszatérő kérdés: Isten országa a félrecsúszott, vagy részben
és egészben elrekozt ember életének maradványának gyűjtőhelye? Ezt
senki sem állitnátja megindokoltan! A tanítványokra sem ez volt a
jellemző, noha többségükben szegény és nagyon egyszerű emberek vol-
tak. Viszont könnyebben és hamarabb értette meg Jézust a bűnös ass-
zony, mint a mindig vele lévő tanítványok, Simonról nem is beszél-
ve. - Hogy kicsoda az a Jézus, aki bűnőket is megbocsát, ezt jól
tükrözi felénk a bűnös asszony minden mozdulata. - (Az asszony nem
azonosítható magdalai Máriával és Lázár testvérével sem.) -

A vendéglátó Simon farizeus is Jézusról tanúskodik, a maga
módján. (Az Újszövetségben csak itt olvashatunk róla.) - A farize-
us kérése, hogy legyen Jézus a vendége, nehezen kimutatható indí-
tékokból született meg. Nem a népszerű Mester iránti tisztelet-
ből tette - hiszen elmulasztja a vendéglátás elemt szabályait:
lábmosás, megkenés, csók - inkább egy nyugodt légkörű teológiai
vita kedvéért nyitotta meg házát Jézus előtt. Ez meg is valósult,
de olyan váratlan fordulatokkal, ami Jézusra sokszor volt jellemző.

Az első meglepetést az asszony megjelenése okozta, és az,
ahogy Jézus őt fogadta. A másodikat a két adósról szóló példázat,
ami nem hagyott megválaszolatlan kérdést maga után. Jézus a fari-
zeust az asszonyhoz hasonlóan szerette - ezért fogadta el meghívá-
sát és az asztalközösséget, ezért beszélgetett oly sokat vele -,
de szeretete elakadt Simon szűkkeblű "hittanos" vallásosságában.
Mert a farizeus szerint Jézus csak olyanokat fogadhat magához,
akiket az akkori vallásos gyakorlat elfogad. (A korabeli zsidóság
kegyességét szabályozó írástudomány az őszövetségi törvényt már
annyira összezavarta, hogy abból nem lehetett kiolvasni Isten aka-
ratát. "Elhordozhatatlan iga" volt, megtartóit képmutatásra kény-
szerítette.) Ha Jézus nem eszerint cselekszik, akkor nem lehet
ő a megígért Proféta. - Ezen felül voltak elemt társadalmi szabá-
lyok is, pl. hogy asszony nem közelíthet férfihez, s ez Jézust is
kötö, Simon szerint. Végül a bűnbocsánat megadása annyira Isten
hatáskörébe tartozott a farizeusi álláspont szerint, hogy a történ-
tek után a házigazda valóban nem tudott mit kezdeni vendégével.
Miközben így omlik össze a teológiai eszmecesterre betervezett
vendégség, egy asszony ezzel az egészen új és boldogító perspektí-
vával távozhat: "Hited megmentett téged, menj el békességgel "

"Merjük továbbadni Jézus bűnbocsátó szeretetét a bűneikkel
vívó embereknek, mert ebből támadhat hit, békesség és élet."
(Próhle Károly: Lukács evangéliuma) -

Jézus példázatára visszatérve, kritikus pont evangéliumi szem
pontból a 47. vers. Ezt két idézettel szeretném érzékeltetni.

A Békés-Dallos féle újszövetségi fordításban (1951) a vershez ezt a magyarázatot olvassuk: "A bűnt az Isten iránti szeretet bocsátja meg, a bűnbocsánat viszont növeli a szeretetet."

A legújabb fordítású (1972) katolikus Bibliában ugyancsak ehhez a vershez ilyen jegyzet található: "Az asszonnak tökéletes a bánata, ezért nyerte el bűnei bocsánatát."

Honnan ered a bűnbocsánat, ki annak kezdeményezője és mi váltja azt ki - ez az evangélium fényében nem lehet előttünk kétséges, vagy kétértelmű. A Szentlélek munkája viszont nem egyezik meg pontosan egyetlen dogmatikával sem! Akik Jézust ott halották, a lényegre ráérezhettek.

A mi helyzetünk is hasonló: a Krisztusban reménykedő ember számára ma is egyetlen és egybeolvadó hatalmas élmény lesz az, amikor Isten szeretete találkozik a mi szeretetünkkel, hitünkkel és remény-ségünkkel. Itt nem érdemes a sorrendet tovább pontosítani. -

III. Igehirdetést formáló gondolatok. - A gyenesdiási lelkész-konferencián mondotta egyik szolgatársunk, miután sok szó esett a szekularizáció gyülekezeteket bomlasztó folyamatáról: "Itt az ideje annak, hogy a visszajönni akarók befogadásáról is beszéljünk már és arra felkészüljünk!" - Hozzá lehet tenni, egészen új arcokkal is számolhatunk, nem várt jelentkezőkkel. Csak tudnánk a kinyitott templomajtót valóban nyitottá és hívogatóvá tenni - !

1./ Boldog az a hely, ahová Jézust hívják és várják - ez a meggyengült gyülekezetek egyetlen reménysége.

Simon farizeus nem tudhatta, hogy amikor Jézust házába hívta, vele együtt mindenki (!) számára megnyitotta otthonát.

A gyülekezet az egyetlen közösség, ahol nem kérhetik számon az odaérkező előéletét, - ahová nincs előre váltott belépőjegy és nem kell felmutatni tagsági igazolványt. Az először jövők ugyanazt kapják és remélhetik, mint a megbízható régi törzstagok. (Vö. a szőlőmunkásokról szóló példázattal és a megtérő-lator esetével.)

Sok gyülekezetben vizsgáló, felmérő, sőt "kinéző" tekintetek fogadják a belépő idegent. Ehelyett az ajtóban kellene ügyeletet tartani, hogy az ilyenek ülőhelyet és énekéskönyvet kapjanak, egyszerűen átéljék az "Isten hozott!" köszöntés igaz és meleg tartalmát.

Az ilyen hívogatóra és fogadásra berendezkedő gyülekezetek kezdik kevésbé tehernek érezni az ún. népegyházi kereteket, nem sóhajtoznak a "hitvalló" gyülekezeti struktúrák után, - nem beszélnek annyit az istentiszteleti formák megüresedéséről, vagy a "gyülekezeti elvándorlásról", az ifjúság kieséséről, de még talán a szórványhelyzetről sem. (Az apostoli kor gyülekezetei voltak igazán szórványhelyzetben!) Ahová Jézust várják és hívják, ott nincs idő leépülésről keseregni.

2./ A gyülekezetben Jézus sohasem vendég, hanem ő a Házigazda, akinek még sok és meglepő mondanivalója van. - Ezt elsőként mi lelkészek tapasztaljuk: Urunk áthúzza dédelgetett terveinket, és más, nem várt úton vezet bennünket a gyülekezeti munkában.

Nagy "adósságban" élnek gyülekezeteink! Ezt a sok múltbá-nézés, vagy külföldi gyülekezeti minták figyelése és a kihagyott jelenkori alkalmak (ifjúsági és gyülekezeti csendesnapok, stb.) eredményezték. Ezeket már nem lehet bepótolni. Nem lehet "kifizetni" úgy sem, hogy ismételten másokat hibáztatunk a történe-kért. Viszont lehet élni az "adósság elengedésével" (mindegy, hogy ötven vagy száz dénár az): Urunk velünk egy asztalhoz ül le ma is. Közösségbe akarja hozni a mai "Simonokat" (a minden tekin-tetben megbízható és hű evangélikusokat), a mai "bűnös asszonyok-kal", akik felbukkannak innen is, onnan is, nincs bennük semmi hagyomány- és szertartástisztelet, nem viseltek eddig semmiféle közös terhet (egyházfenntartás), jobb nem kérdezni múltjuk után, - csak jönnek szerencsétlenségükkel és keresik azokat, akik mégis elfogadják őket - egészen. - Egyre nő a számuk azoknak, akik igazi fogódzók után nyúlnak kétségbeesett egyedüllétükben. - A családias légkör asztalt kíván. Gyülekezeti teremben megrendezett alkalmakra gondoljunk, ahol lehet beszélgetni az Igéről, s a szentségek (úrvacsora!) bátrabb és melegebb odakínálására.

3./ Jézus gyülekezeti "munkaterve" így kezdődik:
Engedjétek hozzám jönni...

Engedjük a gyermekeket, fiatalokat, a mindenhonnan jövőket, az öregeket. - Miért van az, hogy egy-egy fiatal lelkész munkába állása egészen megmerevedett gyülekezeteket is mozgásba hoz -? Nem kielégítő magyarázat a fiatalság és az újdonság varázsa, mert lehet, hogy az elődnek több mondanivalója és több ereje is volt a szolgálatban. - Inkább az új szolgálattaltevővel ismét minden-kinek(!) megnyílt az út Jézushoz. (Régi, személyes - lelkész és gyülekezet közötti - ellentétek, meg nem értések bilincsei oldód-nak fel!) De ehhez a szabaddá váló úthoz nem követelmény a lel-készcsere. Más "cserére" van szükség! Simonnak kellene lecserél-nie szívét és látásmódját az asszony szívére és Jézushoz húzó beállítottságára, hogy megértse: Jézus minden hozzám menőnek egyformán oszt és mér - a legszükségesebbet, a bűnbocsánatot is. -

Ebből következik, hogy sokszor jó volna "hátról előre ül-tetni", és a nehezebbjét is gyakorolni, a makacsul elől ülőket a helyükre tessékelní... (Vö.Lk 14,7kk)

Simonfay Ferenc

Szentháromság ünnepe utáni 4. vasárnap

Lk 16,10-12

A Lelkipásztor 1953-as évfolyamában Súlyom Jenő dolgozta fel ezt az igét a 216. lapon. "Legyetek hívek a rátok bízott kincseken" - ez a témája a meditációjának és az alábbi pontokban foglalja össze a gondolatait: 1./ Legyetek hűségesek mind a kevésen, mind a sokon. 2./ Jelenvaló életünk dolgában nem szabad hűtlennek lennünk. 3./ Mit jelent: másé és miénk.

Harkányi László 1961-ben a 310. lapon foglalkozik ezzel az igével. Szerinte Istennek a hűségre vonatkozó szavát kell megszólaltatni ezen a vasárnapon, ezért "Hűséges élet" címet adja az igehirdetésének. Három pontban így bontja részletekre: 1./ A hűség nem szó, hanem cselekedet. 2./ A hűség a kis dolgokban mutatkozik meg. 3./ A hűséges élet kedves Isten előtt.

Szóelemzéssel kezdi 1967-ben Detre János az igetanulmányát a 312. lapon. Figyelemre méltó a PISZTOSZ - ADIKOSZ (hű, megbízható - hűtlen, becstelen); ELACHISZTOSZ - POLYSZ (igen kicsi, jelentéktelen - sok); ADIKOSZ - ALETHINOSZ (becstelen, hamis - igaz, megbízható); ALLOTRIOSZ - HEMETEROSZ (idegenszerű, ellenséges - miénk) szavak párba állítása. Érdekes megállapítása az is, hogy igénket Lk 19,11-25, a minák példázata összefoglalásának is lehet tekinteni. A földi javak és az üdvösség javai az Isten tulajdona. Azokat azért bízta ránk, hogy cselekedjünk velük embertársaink javára.

Mind a három feldolgozás a hűségre teszi a hangsúlyt, de Detre János már érzékeli, hogy a hűségen túl egy másik fontos gondolata is van az igének, amit meg lehet szólaltatni: a földi javak kérdése. A vasárnap igéinek Agendánkban megtalálható összefoglalása: Isten hívása és földi hivatásunk, - szintén ebbe az irányba terelik gondolatainkat. Ezért jónak tartanám, ha egyszer tudatosan foglalkoznánk az igehirdetésben a hűség kérdésén túl az anyagiak kérdésével is. Igénk ugyanis felértékeli a "hamis mammont", mert a hamis mammonon való hűtlenségnek súlyos következményeiről beszél. Nem azt mondja, hogy forduljunk el attól, ne törődjünk vele, vonuljunk ki a világból, hanem éljünk azzal helyesen, a "hamis mammon küldetésének" megfelelően.

Evangélikus fülünknek idegen a hétköznapi ilyen felértékelése. Mi nem valljuk a világból való kivonulást, a szerzetesi életet! A világra úgy tekintünk, mint amiben meg kell valósítanunk Isten akaratát, ahol gyümölcsöt kell teremnünk. Ha ennél többről van valahol szó, akkor ott már szemipelagianizmust vagy a katolikus jócselekedet-tanítást véljük látni, ami ellen Luther joggal küzdött.

Kíséreljük meg egyszer ezt a kérdést tudatosan vizsgálni, mert az előítélet, ill. az elnyomott kérdések tudat alatti görce nem teszi felszabadulttá a szolgálatunkat és az igehirdetésünket.

Igénk a hamis sáfár példázatának az összefoglalása. Jézus nem a csalást állítja példaképül, hanem azt a tudatos és célratörő magatartást, amivel a célt kell keresni. A célratörő keresztény élethez, az üdvösségre törekvő élethez hozzá tartozik az anyagiakkal való hűséges bánásmód. Az anyagiak világa is Isten világa, de abban rejtetten uralkodik, rejtetten van jelen. Igénk szerint mérlegre kerül az itteni életünk. Isten rejtett rendje, titkos elvárása, hogy ott is hűségesek legyünk. Már eddig is beszéltünk Luther nyomán Isten teremtési rendjéről, ahová besoroltuk a családot, a felsőbbiséget, a hivatást stb. Soroljuk most ide a hűséges munkát is.

A hűséges munka így egyszerre több lesz a szemünkben: Isten teremtési rendje. így "észrevevesszük" Isten szerető szándékát, ajándékozó kegyelmét a munkájukat jól és hűségesen végző ateista emberek tetteiben is. Rajtuk keresztül is az ajándékozó Istennel találkozunk.

Másrészt felcsillan itt valami abból a lehetőségből, amire Mt 25,34-40 is utal. Az utolsó ítéletkor jutalmat kap az, aki világi hivatásában hűséget és szeretetet gyakorolt. Isten ajándékozó szeretetét ezért nem szabad leszűkítenünk, hogy arra csak mi vagyunk érdemesek... Isten az, aki megajándékozza a világot az ateista ember hűséges munkáján keresztül is, és az Isten az, aki megajándékozza az ateista embert is a hűséges munkájáért jó lelkiismerettel, belső örömmel és halála után...! És itt tudatosan megszakítom a gondolatsort. Nem mintha félnék az APOKATASZTASZISZ PANTÓN gondolatától, mert Isten istenségét és irgalmát nem korlátozhatja az emberi logika, de ha tovább "értelmezem" az igét, akkor esetleg arra a logikus, de téves emberi gondolatra juthatok, hogy a jó és hűséges munkát eszköznek tekintsem, amelyen keresztül megszerzem, kicsikarom Istentől az üdvösséget. Ez ellen joggal tiltakozott Luther. Istent az ember nem kényszerítheti sem jócselekedettel, sem hűséges munkával. De Isten, szabad kegyelemből, Jézus Krisztusért, aki az egész világért halt meg - a szívbe írt törvény, a hűséges munka alapján is megmutathatja kegyelmét! Ez lehet vigasztaló gondolat is sok elhunyt testvérünkkel kapcsolatban.

Igehirdetésünk iránya: Isten az anyagi világnak is ura és az abban való hűséget kéri tőlünk számon.

Bevezetés: közmondás-tömörségű mondatok alkotják igénket. A közmondásokban sokak élettapasztalata koncentrálódnak. Itt viszont többről van szó, nemcsak emberek bölcsessége - aki a kicsit nem becsüli, a sokat nem érdemli - hanem Isten akarata jelentkezik. Ezért fokozottan figyeljünk az ige mondanivalójára.

I. Isten ismeri a hétköznapi életünket. Nem fordul el a veritékes kenyérkereső munkától sem, hanem abban is otthon van Ő. Tudja, hogy mit lehet és mit kell csinálnunk. Sőt a jó rendet, a hűséges munkát Ő írta a mi szívünkbe, és azt Ő is számon kéri tőlünk.

II. Az anyagi világ lehetősége korlátolt, a hamis mammon kifejezés mutatja ezt. Ha az anyagiakat életünk céljának választjuk, vagy az emberi kapcsolatok alapjának gondoljuk, becsap bennünket. Nem tud azzá válni. Csak eszközként tudja feladatát betölteni. Eszköz, melyen keresztül embereket segíthetünk, közeg, amelyben hűségünket, megbízhatóságunkat bizonyíthatjuk.

III. A hétköznapi munkában tanúsított hűség mutatja, hogy mennyire kötődünk a lelkiismeretünket formáló Istenhez és mennyire lettünk "felnőtt" emberekké. A gyerekes gondolkodás mondatja azt, hogy amit mások nem látnak, az titokban maradhat. Isten azt is látja, amit mások nem látnak.

Befejezés: felszabadító érzés tudni, hogy Isten jól ismeri világunkat, sőt elfogadja a hűséges, veritékes munkát is.

Missura Tibor

Szentháromság ünnepe utáni 5. vasárnap

Lk 8,16-18

Perikópánk annak a beszédnek része, amelyet Jézus az Ige hallgatásáról mondott el. A tanítványok sokszor tapasztalhatják Jézus szavának erejét. Meggyógyította a betegeket, feltámasztotta a halottat, megbocsátotta a bűnöket. Jézus tanítása mégsem hat mindenkire meggyőző erővel. Hitetlenség és ellenségeskedés is támad Jézussal szemben. Miért e kettősség? Miért nem hatékonyabb Jézus beszéde? Ez nemcsak az első tanítványok kérdése. Mindig felvetődik ott, ahol hirdetik az Igét, hangzik a Jézusról való bizonyágtétel.

Jézus kettős választ ad a magvető példázatával, ill. a példázat magyarázatával. 1. Isten országának titka azok előtt tárul fel, akiknek ez "megadatik". Isten az, aki megnyitja a szemet és a fület. Boldognak mondja tanítványait, mert nekik megadatott, hogy értsék Isten országának titkait. 2. Jézus a példázat magyarázatával hangsúlyozza az igehallgatók felelősségét. Nem mindegy, hogyan hallgatjuk és fogadjuk az Igét. Csak a jó földbe hullott mag hoz termést.

A következő szakaszban - amely alapigénk - a tanítványok feladatáról beszél Jézus. Nekik kell ismertté tenni Isten országának titkát az emberek között. Három hasonlattal, ill. közmondással világítja meg Jézus a feladatot.

1. Azért csinálunk világosságot, hogy lássunk (16.v.).

Legyen a világító eszköz mécses, gyertya, utcai fáklya, a feladata ugyanaz: világítson. Akár a kis belső szobában ég (Mk), akár a módosabb ház udvari bejáratánál (Lk), a cél ugyanaz: lássunk. Világítson azoknak, akik bemennek, vagy a házban vannak. A különböző fordítások próbálják visszaadni a görög szöveg értelmét. Jézus arra tanít, hogy a világító eszköz közelében érzékeltetni lehet, hogy világosság van. Ő sem ködösíteni, elrejtetni akarja Isten titkát, hanem megertetni. Nem titkos, csak a beavatottak által érthető tanítást hoz. Nyilvánosság előtt tanít, olyan egyszerű módon, hogy az egyszerű hallgatók is megérthetik. A példázatok is a jobb megértést szolgálják. Ha mégis érthetetlen tanítása, akkor a hiba a hallgatóban van.

2. A titkok nyilvánvalóvá lesznek (17.v.). Valószínű, hogy Jézus szavaiban célzás van az utolsó ítéletre. Ott emberi életünk minden titka kiderül. Ott nyilvánvaló lesz Jézus személyének és Isten országának a titka is. De a tanítványok már itt meglátnak valamit a titokból. Felismerik Jézusban Isten erejét, megértik tanítását, tapasztalják a hatalmát. Lukács szövege mögött ott van az a felismerés is, hogy a tanítványok maguk is minden titkot később értettek meg. Amikor Jézus feltámadt, s ők maguk is hirdették az evangéliumot.

3. Akinek van, annak adatik (18.v.). Jézus ezzel az ószövetségi közmondásszerű mondással biztatni akarja tanítványait. Ők már megragadtak valamit Jézus tanításából, már megsejtettek valamit a titokból. Nekik már van "valamijük". Isten majd megsokasítja ezt. Nagyobb mélységeket is feltár előttük, s előbbre segíti őket az engedelmességben. Éppen ezért kell a tanítványnak megszívlelnie Jézus szavát. Vigyázzon, hogyan hallgatja, amit Jézus elmond. (A blepó ige gazdag tartalmú: lát, észrevesz, belát, megfigyel, vigyáz, óvakodik.) Aki Jézus igehirdetését teljes odaadással, odaszánással hallgatja, annak többje lesz, az gyarapodik. Aki nemtörődöm módon, felületesen, félig-meddig odafigyelve hallgatja, az elveszti azt is, amije volt. Ilyenek az írástudók, akik otthonosnak tartják magukat Isten dolgaiban, de megvetik Jézus beszédét. S Jézus rokonai is "kivülálló" lesznek, ha csak hallgatják, de nem cselekszik Jézus beszédét (21.v.).

Gondolatok az igehirdetéshez

Sokféle tapasztalatunk van arról, hogy milyen jó dolog a világosság, a fény. Egy fellobbanó gyufaszál, kis gyertya lángja, világítótorony fénycsóvája mind nagy szolgálatot tehet. - A háború után késő este mentem idegen úton. Besötétedéskor egy hármás útelágazáshoz értem. Néhány gyufaszál fényénél tudtam elolvasni a táblát, s indulhattam tovább a helyes irányba.

Jézus arra tanít, hogy Ő világossággal jött e világba. Azért, hogy mi ne legyünk tovább a sötétségben. A gyülekezet boldogan

vallja Pállal együtt: "Isten gyűjtött világosságot a mi szívünkben." Jézus tanítványai úgy élnek ebben a világban, mint világossággal megajándékozottak. A Tőle kapott világosságot nem szabad letakarnunk, eldugnunk. Engednünk kell, hogy az világítson. Azért, mert a sötétséget nem lehet mással megszüntetni, csak világossággal. Különböző a fényerősségünk, különbözőek a feladataink. Mind egyikünk szolgálata, világítása fontos ott, ahova Isten állított bennünket. - Egy teherautó műszaki hiba miatt leállt az országút szélén. Vezetője nem kapcsolta be a lámpákat. Sűrű köd lett es-tére. Egy hátulról jövő személygépkocsi belehajtott a teherautóba. Balra nem térhetett, mert szembe autóbusz jött. A kivilágítatlan teherautót későn vette észre. A személygépkocsi vezetője a helyszínen meghalt. - Isten azzal bízott meg bennünket, hogy tanúskodjunk a nekünk ajándékozott világosságról. Legyen iránymutató a szavunk, ami után el lehet indulni. Legyen eligazító a beszédünk, amivel lehet tájékozódni. Egyik könyvemben azt olvastam, hogy az izraelita házban egész éjjel égett a lámpa. Bármikor ébredt is fel valaki, mindig tudott tájékozódni.

Jézus világossága mégsem tolokodó reflektorsugár, vagy hivalkodó reklámfény. Sokszor inkább rejtett világítás. Nem veszik észre, csak megsejtik, akik kívülről látják a tanítványok életét. A rabbi is úgy tanították, hogy a mások által észrevehető világosság a cselekedet. Szavak nélkül is világíthatunk. Ezt alázatosan el kell fogadnunk. Nem szabad azt mondanunk, hogy csak úgy vagyok hajlandó tettekkel segíteni, szolgálni, ha elmondhatom a szóbeli bizonyoságtélelemet is. Bízunk kell abban, hogy Isten szavaink nélkül is tud dolgozni a másik ember lelkében (1 Pt 3,1.). S ha tudunk türelemmel várni, Isten majd elhozza az alkalmat, amikor szóval is bizonyoságot tehetünk életünk titkáról. Ha a titok csak az utolsó napon derül ki, odaát Istennél, ezt is alázatosan el kell fogadnunk. Hiszen nem a sajátunkat adtuk tovább, hanem azt, amit tőle kaptunk. Nem kell aggódnunk, ha ilyen értelemben csak "melegsége" van szolgálatunknak, de fénye nincs. - Egyik tavaszszal sok csirkénk volt és gondot okozott az éjszakai melegítésük. Egy nagyteljesítményű izzót akasztottam ketrecük fölé. Élveztek a meleget, de a nagy fényben nem tudtak pihenni. Késő éjjel is csipogtak, kapirgáltak. Végük egy sötét fémcsőbe tettem az izzót. A cső melegített, de a fény már nem zavarta őket, hamarosan csend lett, pihentek. - Életünk sok érthetetlen titka, talánya lel magyarázatot Jézus közelében. Csöndes szeretetünk segíthet másokat abban, hogy az ő életüknek fájdalmas, nehéz titkai kinyíljanak, megvilágosodjanak Jézus világosságában. Közben magunk hálás örömmel tapasztaljuk, hogy itt nem érvényesülnek a fizikai törvény-szerűségek: nem fogy el az olaj, nem ég el a gyertya. A továbbadott világosság helyébe új fényt kapunk Jézustól. A továbbadott szeretet, öröm, megbocsátás helyén nem űr keletkezik a lelkünkben, hanem Isten még gazdagabban megajándékoz bennünket. Tapasztalhatjuk Jézus intő szavainak valóságát is: aki önzően csak magának akarja megtartani a világosságot, magának őrizni a meleget, - elveszti, amit kaptott. Szomorú találkozásaink vannak ilyen kialakult, kihűlt, a keresztyénségbe belefásult testvéreinkkel. Nosztalgiaival, kicsit szegyen-

kezve emlegetik, hogy mi volt valamikor a gyülekezetben, s ők hogy lobogtak. De elkövetkezett a példázat fájdalmas igazsága, valami megfojtotta a növekvő életet.

Ezért kell odafigyelnünk arra, amit Jézus mond. Emberi logikánk szerint nem következetes Jézus. A tanítványokat figyelmezteti, vigyázzanak, hogyan hallgatják az Ő igéjét. Néhány mondatnál előbb állapította meg róluk, hogy ők hallanak, értenek. Jézus azonban nagyon jól tudja, hogy a tanítvány életében milyen valószínű veszély az elbizakodottság. Az a lelkiállapot, amelyről a Jelenések könyvében is olvasunk: "...meggazdagodtam és nincs szükségem semmire." Jézus pedig azt mondja: "Végy gyógyító irt, kend be a szemedet és láss!" A tanítványi élet egyik nagy kísértése a lelki gőg. Többet tartunk magunkról, mint amik valójában vagyunk. Elfeledkezünk a titokról: amink van, tőle kaptuk, hogy hű sáfárai legyünk.

Vázlat

Téma: Tégy bizonyosságot Isten világosságáról!

a./ szavaddal,

b./ életeddal,

c./ Jézus-hallgatásoddal.

Ajánlott énekek: 368, 374.

Vértesy Rudolf

Szentháromság ünnepe utáni 6. vasárnap

Kol 2, 12-15

Az alapige értelmezése

Az alapige értelmezéséhez rendkívül jó segítséget ad dr. Cserháti Sándor 1978-ban megjelent a kolossébeliekhez írt levél kommentárjából a 104-114. oldalig terjedő rész. Ebben világosan kifejti, hogy Pál apostol a "világ elemei"-vel operáló tévtanítók ellen harcol. Olyan egyének ellen, akik a gyülekezetben zavaros pogány-görög filozófiai elképzeléseikkel lelki bizonytalanságot és zavart akarnak kelteni a fiatal Krisztus-hívó gyülekezetben. Pál egyértelműen az egyetlen fundamentumra, Jézus Krisztusra mutat rá, aki űr a "világ elemei" felett. Tehát a Krisztusban hívó ember nem fogadhatja el a tévtanítást, mely szerint a világ elemei határozzák meg földi, esendő lényünket és emberi mivoltunkat. Jézusnak nemcsak emberi életünk felett van hatalma (bűneink, az eredendő bűn, ősgonosz és a halál félelmetes uralma), hanem Ő ura az egész kozmosznak, a világmindenségnek. Jézus ajándékoz meg örök élettel, bűnbocsánattal, felfedi keresztjének elrejtett titkát, és elvezet az áldozatos, szolgáló életnek arra az örömére, mely felszabadít az önzésből.

A mai vasárnap központi témája a keresztség. Akkor áll be döntő változás a Krisztusban hívó ember életében, amikor részese lesz a keresztségnek. Alapigénk itt kapcsolódik be a 2. fejezet 8. versétől a 15.-ig terjedő szakaszába. Pál szerint a keresztség a Krisztusban elvégzett "körülmetékedés", amely a legszemélyesebb, élő kapcsolatot teremt Krisztussal. "Krisztushoz kapcsol, uralma körébe von, és így részesít Krisztus szolgálataiban. (Vö.: dr.Cserhádi i.m. 111.o.) Ez azért fontos, mert Jézus nélkül az ember vétkei és az eredeti bűn miatt "halott" (nekrosz). A keresztség, mint Isten rajtunk való cselekvése, ezért fontos. Óriási változást hoz létre a bűnös ember életében. Felzabadi a bűn életet megrontó hatalma alól. Pál a tévanyitókkkal szemben itt arra mutat rá, hogy az ember, aki Istenétől elszakadt, ellene fellázadt és eredeti rendeltetését nem töltötte be, az halott! (Vö.: Jel 3,1; Lk 15,24) Azért döntő fordulat az ember életében a keresztség, mert "Isten Krisztus uralma alá helyez minket, akkor ezzel kivon minket az ember feletti hatalmak uralma alól, és leveszi rólunk a mulandóság átkát. Így Krisztus nemcsak a lélek, hanem a test, az egész ember gondjában segítségünkre sietett." (Vö.: dr.Cserhádi S. idézett munkája 112. o.) A keresztségben a hit által örök életet, bűneink bocsánatát (13b-14.) és a kereszt diadalának erejét kapjuk (15.v.) a hálás szeretetből fakadó szolgáló életre.

A szöszék felé

Szenháromság után 6. vasárnap egyértelműen az új élet kezdetének szentségéről, a keresztségéről beszél a gyülekezetnek. Az alapigénk világosan feltárja a ma élő gyülekezeti tagjaink számára is a keresztség szentségének lényegét. A keresztség által Krisztus a teljes és tökéletes megváltás munkáját végzi mirajtunk, és a hit által, amely elfogadja azt a tényt, hogy Ő "előbb szeretett minket" (Jn 4,19), épít bele a gyülekezet Krisztus által új életet nyert tagjai közé. A keresztség az igazi, belső, Lélek általi körülmetékedés, mely által a mi természetes, érzéki testünk a halálra adatik és Krisztus halálába halálra adatik. (13.v.) Krisztus feltámadásának analógiája szerint, ennek erejében részesedve feltámasztatik az új ember. Gondoljunk csak Luther Kis Káté magyarázatára: "a bennünk lévő bűnös ember a vízbe fojtassék és feltámadjon az új ember". A megkeresztelt sorsa Krisztus sorsa lesz. Eltemetés a bűn által halott test (SZARKSZ) számára, és feltámadás a Lélek által.

A keresztség ajándék, kegyelem!

Nem hiába nevezzük kegyelmi eszköznek. Mert nem az ember cselekedete a döntő, hanem Krisztus cselekedett értünk. Amikor még fel sem foghattunk se hittel, se értelemmel. Nem is a mi hitünk a döntő, hanem az, amit Krisztus tett értünk. "Eltörölte az ellenünk megírt és előírásokkal terhelt adóslevelet, amely vádolt bennünket, el is vette az útból, felszegezve azt a keresztfára" (14.v.). Az adóslevél a mi bűneinket, adósságunkat, vétkes tartozásunkat

jelentí. Jézus eltörölte az ellenünk szóló kézírást (bűneink lajstromát). Ervénytelené tette, odaszegezte a keresztre, a fára. Ki van fizetve az adósságunk. Meghalt éretünk, bűneinkért, hogy mi is meghaljunk a bűnnek. Feltámadott értünk, hogy mi is új életben járjunk.

A keresztség az üdvösség erős fundamentuma!

Az üdvösség hajójának is nevezhető. Egyik parttól átvisz a túlsó partra. Csak vigyáznunk kell, hogy bűneink miatt ebből a hajóból ki ne ugorjunk. De éppen ezért kötelez éber órködésre és bűneinkből való naponkénti megtérésre keresztségünk. Hatalmas erőforrás keresztségünk. Luther Márton a kísértések nehéz óráiban erőt kapott, amikor hittel mondotta: "baptisatus sum!" - meg vagyok keresztelve! Számunkra is ilyen erőforrás. Isten kezében vagyunk. Ó hordoz minket minden napon. Megtart a keresztségben kapott kegyelemben!

A keresztség állandó kötelezés

Nagy a felelőssége a szülőknek, nagyszülőknek, keresztszülőknek és az egyháznak is a gyermekekért. Isten ezt mindannyiunktól számon kéri. E tekintetben gyakran feledékenyek és felelőtlenek tudnak lenni az emberek. Bizonyára ismerős az a történet, amely egy keresztlőről szólt. Egy sereg vendéget hívtak meg. Ettek, ittak, szórakoztak, nevetgéltek, hangoskodtak. Egyszer valakinek a vendégek közül eszébe jutott, hogy szeretné látni a kisbabát. Hol a kisbaba? - kérdezte. Ekkor ijedten keresni kezdték, és megtalálták megfulladva a vendégek ágyra ledobott télikabátjai alatt. Ez a történet ébresszen felelősséget szíveinkben a kisgyermek iránt. De ehhez arra van szükség, hogy a felnőttek is új életben járjanak. Az első keresztyének, mikor megkeresztelkedtek, fehér ruhát öltöttek, és égő gyertya volt kezükben. Vigyázzunk! Gyorsan bepiszkolódik a fehér ruha, és a gyertya hamar elaludhat!

A keresztség a szolgáló szeretet életformájára indító erő

Arra a Jézusra kell tekintenünk állandóan, aki elvégezte az egész kozmosz meqváltását. Legyőzte a kozmikus erőket! (15.v.) A sorshatalmak: bűn, halál, sátáni erő Jézus kereszthalála által legyőzöten megszegyenültek, és Isten fényes diadallal igazolta Fiát, feltámasztása által. Ez a diadal és krisztusi szeretet indít arra, hogy az ő erejével nap mint nap meg tudjuk feszíteni gonoszságra hajló ömberünket, meghaljunk a bűn számára, és éljünk Istennek és embertársaink javára. Aki komolyan veszi keresztségét, az megérti, hogy mit kíván tőle az Ige. Sokkal komolyabban kell venni szülői, nagyszülői és keresztszülői tisztünket. Ezen túl a keresztségben kapott új élet szabadít fel az embertársaink iránti önzetlen, áldozatos szolgáló szeretet gyakorlására. Ennek a szolgálatnak a területe széles távlatú. Kezdődik a családban, szolgálat az egyházban, társadalmunkban a nehezebb körülmények

között is a békés életért, az emberi munka becsületéért. Ugyanakkor a teremtett világ Ura, Jézus indít az egész teremtett világunk békés életéért, az emberi élet védelméért, az atomhalál elhárításáért és egy igazságos gazdasági és társadalmi rend kialakításáért végzendő szolgálat jószívú vállalására.

Garami Lajos

Szentháromság ünnepe utáni 7. vasárnap

1 Jn 5, 11-13

Variációk egy témára

Ha valami nem sikerül, ha terveink nem válnak valóra, ha csalódás ér, ha fájdalmakat kell hordozni -, ezt szoktuk mondani: hiába, ez az élet! Sőt, tragikus belső ellentmondással még egy váratlan halálhírré is így reagálunk: ez az élet! - Valóban ez? Vagy az az élet, amikor egy háromgyerekes asszony, belefáradva és belekeseredve mindennapi robotjába, egy este otthagyja családját, és főnökeivel albérletbe költözik, mert neki is joga van az élet-hez? - Vagy az az élet, ha a család nyári nyugati útja során a nagymama telefont kap, hogy ne izguljon, mert egyelőre nem jönnek haza: élni akarnak. - Valóban, hol az élet? Kik találják meg? A karrieristák vagy a nyárspolgárok? Az erkölcsi anarchisták vagy az erkölcscsöszők? A bigott vallásosak vagy a cinikusok? A szellemi örömlében vagy a test gyönyörében van az élet? - Az élet gyorsan tovatűnő álmom, hangulat, játék, vagy éppen szerencsejáték? - Mint mesebeli vándorlegények indulunk el szerencsét próbálni, és keressük az életet, azt az igazit, ami több biológiai létnél, ami emberhez méltó, "minőségi élet". Keressük azt az életet, amely maradandóan a miénk lehetne, ami nem szánalmas függvénye hangulatunknak vagy általunk befolyásolhatatlan ezernyi külső tényezőnek. Mennyi próbálkozás és útkeresés, mennyi csőd és mennyi zsákutca. Hol van az az élet, amely nem vegetálás, hanem ember-szintű lét?

János apostol így válaszol: ez az élet Jézusnál van.

János az életet nem helyes önértelmezésben, gondolkodásmódban látja. Nem is az ember morális magatartásához köti az igazi életet, azt hirdetvén, hogy aki helyesen cselekszik, azé az élet. Arról sem szól, hogy az élet anyagi vagy szellemi javak birtoklásában állna. János hite szerint az élet nem valamiben van, hanem valakiben: Jézus Krisztusban.

Vegyük észre János vallomásának egyszerűségét. Komplikált, sokszor túlkomplikált életünkben fáraszt és riaszt minden, ami hosszadalmas és bonyolult. Sokakban élhet az a benyomás, hogy a keresztyén hit is áttekinthetetlen, amelyben még a szakemberek is nehezen igazodnak el. János megragadóan egyszerű, ahogy a lényegre redukál, ahogy hitének centrumát megvallja: Jézus az élet!

János vallomásának kizárólagossága is szembevetendő. Az élet Jézusban van. Rajta kívül nincs élet. Fogalmazása nem viszonylagos és nem feltételes. Mi már megszoktuk a relatív kijelentéseket, döntések és igazságok szubjektív vagy körülményektől függő változásait, a többféleképpen értelmezhető, homályos kijelentéseket. János szava egyenes beszéd: az élet Jézus, egyedül ő.

János apostol nemcsak levelében, de evangéliumában is hangsúlyozza, hogy az élet Jézusnál van. Amikor azt írja, hogy Jézus azért jött a világra, hogy életünk legyen, akkor itt arról az élet-ről van szó, ami kvalifikált, igazi élet. Csakhogy mi kevesebbel is beérjük, és éppen az élet dolgában nem vagyunk igazán igényesek. Láthatatlan, örök kincsek helyett a kézzel fogható, anyagi javak birtoklásáért fáradozunk. Testvéri összetartozás helyett felületes érdekkapcsolatok szövik át életünket. Testet-lelket felüdítő pihenés helyett megelégszünk üres szórakozással. Az ott-hon békés légkörénél fontosabb számunkra a lakás komfortfokozata. A közösség bensőséges alkalmi helyére szervezetek formális összejövetelei kerülnek. A meggyőződést nagy szavak pótolják, a szeretetet udvariasság vagy rideg kötelességteljesítés. Még az egész életet betöltő és boldogító szerelem helyét is az értéktelen partnerkapcsolatok züllesztő élményei foglalják el. Így mindig megalkudva, kevesebbel beérve igyekszik az ember körömszakadtig megkaparintani, birtokolni az életet. De ez a megalkuvó igekezet visszajára fordul: amit megnyerni akarunk, azt veszítjük el, amit menteni akarunk, az megy tönkre. Igaz Jézus szava: aki meg akarja tartani életét, aki minden mást félretéve és tagadva koncentráll erre az életre, végül tőkreteszi és elveszíti. S ha sikerülne is itt valamit foltozni rajta, amott szakad tovább. A hit nemcsak belátja ezt, de szent merészséggel magasabbra tör: az igaz életet akarja, és azt is tudja, hogy ez az élet Jézusban van.

János Isten szeretetének minden ajándékát ebben foglalja össze: életet adott nekünk. Lehet gyönyörködni kicsi mozaikkockák ragyogó színeiben, észre lehet venni a részletek szépségét is, de most tanuljuk meg Jánostól látni az egészet, fogadjuk el ezt a nagyszerű summázást: Isten ajándéka az élet. S ha vallanunk kell hitünk dolgában, mondhatjuk mi is: Istentől életet kaptam. S ebben minden benne van.

János írásaiban az élet szó hol önmagában áll, hol pedig ebben a jelzős szerkezetben: örök élet. Mai igénkben is megfigyelhető ez. Az "örök" jelző azt hangsúlyozza, hogy az Istentől kapott élet nem ideiglenes megoldás csupán, amely legfeljebb 70-80 esztendő távlatában érvényes, hanem olyan minőségű élet, amelyet még a halál sem tehet tönkre. Igaz, lehetetlennek tűnik, hogy az ember saját halálát túlélje, de még lehetetlenebb elgondolni azt, hogy Isten szeretetének a halál határt szabjon. - A mulandóság szorongató érzése nemcsak az idős kor nehéz terhe. A célba érkezés reményessége nélkül tkp. elvesz az élet értelme, de hitünk is összeomlik. Az örök élet reményessége nem függeléke, hanem szervező része hitünknek. Ezért mondja Pál apostol, hogy ha csak ebben az életben

reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk. - Az az ember, aki mindent arra az egy lapra tett fel, hogy földi életében jól érezze magát, itt berendezkedjen, összkomfortossá tegye életét, mint a Jézus példázatában szereplő gazdag ember, összeroppan, ha hallja a szót: még az éjjel elkéri a te lelkedet. De aki az igazi élet megajándékozottja, ezt mondja: Nekem az élet Krisztus, a meghalás nyereség! Mert a Jézustól kapott élet nem befejezetlen torzó, hanem céljához jut Isten országában. - Ez az örök élet mégsem egyszerű jövőendő, halál utáni lét. Nem vágyaink kivetítődése. Isten nem ellenőrizhetetlen jövővel narkotizálja a benne hívőket. A hitünk nem utópia. Ezért mondja János: tudjátok meg, vegyétek észre: örök életetek van!

János itt, levele végén éppen úgy, mint evangéliumának befejezésekor, megmondja írásának célját: ezeket azért írtam, hogy higgyetek Jézus Krisztusban. János nem értekezést ír, nem filozofál. A cél, hogy olvasói higgyenek. S ha erre a hitre már eljutottak, ne érezzék feleslegesnek a biztatást, hiszen a Krisztussal való kapcsolat mindig a jelen kérdése. Valójában minden istentiszteletnek ez a célja: ezeket azért mondtam nektek, akik hisztek, hogy megtudjátok, tiétek az örök élet, és higgyétek, hogy ez az élet Jézusban van.

Jézus egyszer a maguk elképzeléseihez görcsösen ragaszkodóknak ezt mondta: nem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen. Szavaiban fájdalom és szomorúság érződik. De Jézus nemcsak szomorkodott miattuk, hanem aztán meghalt értük. Értünk is. Halála lett életünk ára. Ezt nem feledhetjük!

Madocai Miklós